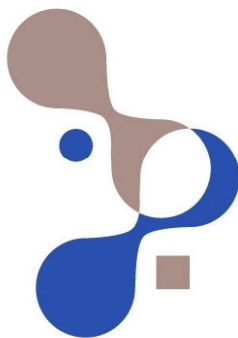

2010eko

LEZOkO

Kale Erabileraren Neurketa

2011ko Maiatza

Kale Neurketa<

>SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA

AURKIBIDEA

1.	SARRERA	- 3 -
1.1	Erabilera neurtzearen beharra	- 3 -
1.2	Euskal Herriko Neurketa	- 4 -
1.3	Erabilera datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan	- 5 -
2	NEURKETA NOLA EGIN DUGUN	- 6 -
2.1	Neurketa egunak eta orduak	- 6 -
2.2	Aztertutako zonaldeak eta neurketarako ibilbideak	- 6 -
2.3	Neurketarako metodologia	7
3	NEURKETAREN EMAITZAK	10
3.1	Emaitza orokorrak	10
3.2	Erabileraren bilakaera	10
3.3	Zonaldekako emaitzak	12
3.4	Adin taldekako emaitzak	16
3.5	Adin taldekako erabileraren bilakaera	17
3.6	Neurketa egunen araberako emaitzak	20
3.7	Sexuaren araberako emaitzak	21
3.8	Haurren presentziaren eragina	22
4	HIZKUNTZA GAITASUNA ETA BILAKAERA HERRIAN	26
4.1	Euskararen ezagutza Lezon (2006)	27
4.2	Ezagutzaren bilakaera	28
5	EMAITZEN AZTERKETA ETA ESANAHIA	29
5.1	Espero daitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena	29
5.2	Erabilera erreala eta espero daitekeen erabilera	31
5.3	Eskualdeko, probintziako eta Euskal Herriko datuekiko alderaketa	34
6	DATOZEN URTEETARAKO BEGIRA PROSPEKZIOA (2008-2018)	37
7	ERANSKINAK	39
7.1	<i>Txillardegiren</i> eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa	39
7.2	Neurketa arauak eta oharrak	45
7.3	Fitxak	50
7.4	Datu nagusien irakurketa (laburpena)	53

1. SARRERA

Soziolingvistika Klusterrak 2010ean egindako neurketa hau Lezon egin den hamabigarren neurketa berezia izan da; 1990etik 1998ra Udala arduratu zen kaleetako hizkuntza erabilera neurtzeaz; hurrengoak, ordea, SEI elkarte eta Soziolingvistika Klusterrak egindakoak izan dira.

1.1 Erabilera neurtzearen beharra

Euskararen egoera ona den edo txarra den, hobera doan edo okerrera doan galdetzen digutenean, askotan ez dugu jakiten nola erantzun, eta sarri erantzuna bera oso modu subjektiboan ematen dugu. Zentzu honetan, gero eta garrantzitsuagoa zaigu euskararen egoera eta bilakaera modu objektiboan baloratzeko aukera ematen diguten datuak izatea, eta datu horien artean bada bat herriko euskararen errealitatea adierazteko funtsezkoa dena: kalean euskara zenbat erabiltzen den, hain zuzen ere.

Badira beste hainbat datu (errolako ezagutza datuak, ikastetxe eta euskaltegietako matrikulazio datuak...) herriko hizkuntza egoera ezagutzeko baliagarri direnak. Datu eta joera horiek guztiak, nonbait nabarmentzekotan, herriko kaleetan besteak beste ematen den eguneroko erabileran nabarmentzen dira. Kale erabileraren neurketak, hortaz, errealitate horren berri ematen digu modu zuzen eta objektibo batean.

Kontuan izan behar dugu, hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hiztunek inkestetan aitorturikoak direla (errolakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu errealean neurtzea ez delako erraza izaten. Soziolingvistika Klusterrak egindako neurketak kalean behaketa zuzenaren bidez lorturiko datuak eskaintzen dizkizue. Horretarako, gainera, oinarri metodologiko sendoa dugu. Gaur egun Soziolingvistika Klusterra arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz eta horrez gain zenbait udalerritan ere egin ditugu honen antzeko neurketak (esate baterako, SEI Elkarteak 40 bat herritan burutu zituen neurketak eta, Soziolingvistika Klusterrak gaur egunera arte beste 55 baino gehiago egin ditu).

1.2 Euskal Herriko Neurketa

Lezon egin dugun Kale Erabileraren Neurketaren oinarri metodologikoa Euskal Herri mailan egiten den neurketan garaturikoa da, baina kasu honetan herriko berezitasunetara egokituta.

Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketa 1989. urtean egin zen lehen aldiz eta geroztik bost alditan errepikatu da: 1993an, 1997an, 2001ean eta 2006an. Azken neurketan bezala, hemendik aurrerakoak ere bost urtean behin egingo dira (besteak beste, erroldako datuekin bateratze aldera). Euskal Herriko 5.000 biztanletik gorako herri guztietan eta hortik beherako batzuetan jasotzen dira datuak. Orotara 250.000 hiztunetik gora behatzen dira kalean hizketan. 2006ko neurketan ikerketa sendotzeko hainbat aldaketa metodologiko egon ziren. Guztira 63 herri neurtu ziren eta erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ziren (aurrekoetan ez bezala). Fitxa hau informazio baliagarriena ahalik eta egokien jasotzeko prestatzen lan handia egin zen.

2011ko udazkenean, Euskal Herriko VI. Neurketa egingo da. Edizio honetarako ere, metodologia errepasatu eta garatu da, hainbat hobekuntza txertatuz. Esate baterako, jasotako datuen bidez lortzen den konfiantza-maila kalkulatu ahal izango da.

1998an EKB desagertu ondoren, SEIk hartu zuen bere gain Euskal Herriko Neurketa egitearen ardura. Modu horretan, beraz, SEIk ordura arteko neurketen oinarri metodologikoa eta esperientzia jaso zuen, eta ondoren, 2006ko edizioan eta hortik aurrera, Soziolinguistika Klusterra da oinarri kontrastatu honen oinordeko eta arduradun.

1.3 Erabilera datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan

Kale Erabileraren datua funtsezkoa da herri mailan hizkuntza errealitatea ezagutu edota planifikatu nahi duen edonorentzat. Euskararen aldeko sustapen lan bat aurrera eraman ahal izateko baliabideak mugatuak izan ohi direnez, beharrezkoa zaigu premiarik larrienak zein diren ezagutzea, lehentasunak finkatzea, eta ondoren horietan eragiteko ekimenak martxan jartzea.

Neurketak, besteak beste, adin talde bakoitzak kalean euskara zenbat erabiltzen duen esaten digu, eta horrek erraztu egiten digu ondoren lehentasunak non dauden erabakitzea. Gainera, Kale Erabileraren neurketak maiztasun batekin eginez gero (urtero, bi urtez behin...), urtetik urtera gertatzen den bilakaera ezagutu ahal izango dugu, eta modu horretan herrian izaten diren hizkuntza aldaketak gertutik jarraitu.

Lezon 1990etik 2010era jasotako datuak dauzkagu. Konparaketak egiteko datu jasoketaren diseinua berbera izatea beharrezkoa den arren, guztiz berdinak ez diren diseinuekin burututako beste neurketak ere erreferentzia moduan erabiliko ditugu. Izan ere, datuen joeren jarraipena egitea datu zehatzen irakurketan geratzea baino garrantzitsu eta baliagarriagoa da.

Esan bezala, nahiz eta erabilera datuak dauzkagun 1990tik aurrera, 2001, 2003, 2006 eta 2009an jasotakoak dira elkarren arteko alderaketak egiteko egokienak. Soziolinguistika Klusterrak (aurretik SEI Elkarteak) bosgarren neurketa du honako hau Lezon, aurretik ikerketa bera 2000n, 2002an, 2004an eta 2008an burutu zuen. Horien aurretik beste zazpi neurketa egin dira, 1990etik 1998ra bitarte. Hamabi neurketen diseinuen informazio zehatza ez dugu, izan ere 1995 baino lehenagoko neurketen diseinua ez dugu zehatz-mehatz ezagutzen. Gauzak horrela, 1990az geroztik egindako neurketa guztien informazioa jasoko dugu, baina alderaketak batez ere azken zazpi neurketen arabera egingo ditugu, alegia, 1995az geroztikako datuen arabera.

2 NEURKETA NOLA EGIN DUGUN

2.1 Neurketa egunak eta orduak

Lezon Kaleko Hizkuntza-Erabilaren Neurketa 2010eko urriaren 13an (larunbata), 17an (asteazkena) eta 21ean (igandea) burutu zen. Baldintza klimatologikoek eragotzi zuten, datu jasoketa osoa aste bereko asteazkenetik igandera egin ahal izatea. Hala ere, lehen neurralditik azkenengora 8 eguneko tartea soilik dagoela ikusita, aurreko urtetako diseinu bera errespetatu dela esateko moduan gaude. Guztira ondorengo koadroan dituzuen bost neurraldiak egin ziren:

2010eko azaroak 13, larunbata	18:00 - 20:00
2010eko azaroak 13, larunbata	11:00 - 13:00
2010eko azaroak 17, asteazkena	18:00 - 20:00
2010eko azaroak 21, igandea	11:00 - 13:00

2.2 Aztertutako zonaldeak eta neurketarako ibilbideak

Lezon lau ibilbide nagusitan egin da neurketa. Udaleko Euskara Sailarekin batera herriko kale jendetsu eta esanguratsuenetan datuak jaso ahal izateko moduko diseinua burutu zen.

- **Erdigunea:** Gurutze Santuaren plaza, Kale Nagusia, Jaizkibel hiribidea, Zubitxo kalea, Piku kalea, Gurutze Santuaren plaza eta Donibane kaleko iturriraino.
- **Lazon/Pildain:** Donibane kaleko iturritik, Guillermo Lazon kalea, Goiko Plaza, Pildain kalea, Agustin Lizarazu kalea eta Gaintza kalea.
- **Urdaburun:** Jaizkibel hiribidea Zubitxoko semaforo arte, Karlos Saldise plaza, Larrun kalea, Auñamendi kalea, Gorbeia kalea, Urdaburu kalea eta Aralar kalea.
- **Zubitxo/E.Salaberria:** Zubitxo kalea Ibai-ondotik hasita, Saskia dagoen plazatik buelta (Zubitxo kalea Kontserbatorioa eta arkupeetatik) Pisbe auzoa, E. Otxoa kalea, Lopeneko plaza eta E. Salaberria kalea.

2.3 Neurketarako metodologia

Arestian aurreratu dugun moduan, ibilbide bakoitzaren nondik norakoa zehazterakoan eta definitzerakoan irizpide nagusia herriko kalerik jendetsuenak biltzea izan da: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa kaleak, eta abar. Ibilbidearekin batera, neurketarako egunak eta orduak ere definitu ditugu, eta hauen hautaketan gure helburua herriko biztanle guztiak (potentzialki behintzat) neurtu ahal izatea izan da; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiek izatea estatistikoki neurtuak izateko aukera.

Neurtzaileak

Kale neurketa hauek egiteko Soziolinguistika Klusterreko lau neurtzaile profesionalak eta neurtzaileen gida lana egin duten Lezoko lau herritarrek hartu dute parte: Alex Aginagalde, Odile Arrieta, Izaskun Mitxelena eta Leire Barrena izan dira Soziolinguistika Klusterreko neurtzaileak eta Naire Intxaurrendieta, Nahikari Gaztelumendi, Ibai Redondo eta Naroa Agirre, berriz, herriko laguntzaileak.

Behaketa zuzena

Neurketa hauen ikerketa metodologia behaketa zuzena izan da. Hau da, hiztunak neurketaren momentuan erabiltzen duen hizkuntza jaso dute zuzenean, ezertxo ere galdetu gabe. Horrela, neurtzaileek ibilbidean zehar topatzen duten jendeak darabilen hizkuntza jaso dute, horretarako espresuki prestatutako fitxetan (ikus 3. eranskina).

Hiztunek ez dakitenez behatuak direnik, neurtzaileek hiztunaren joera naturala jaso dute. Beraz, inkestaren bidez jasotako datuen subjektibotasuna baztertzen da, eta horrela emaitza fidagarriagoak lortzen dira.

Elkarrizketa hizkuntza

Ezaugarri metodologikoen artean aipatu beharreko beste bat honakoa da: neurtzen duguna, norbanakoaren hizkuntza baino, taldeko elkarrizketa hizkuntza dela. Kaleko erabileraz ari garela, elkarrizketak dira behatzen eta zenbatzen ditugunak, eta elkarrizketok beti dira bi lagun edo gehiagoren artekoak (ezinbestean). Ondorioz, talde batean elkarrizketa bat behatzen dugunean, une horretan hizketan ari denaren hizkuntza hartzen dugu kontuan

talde osoarentzat, suposatuz une horretan hizkuntza horretan ari badira, beste batean ere horrela ariko direla, eta aldi berean suposatuz taldeko hiztun hori izan beharrean beste bat balitz hizketan ari dena, neurtu dugun hizkuntza berean egingo lukeela.

Kale erabileraren neurketa izanik, hiztun talde bakoitza une labur batean baino ez dugu behatzen eta ondorioz metodologia honekin ezin dugu taldeko kide bakoitzaren jokaera ezagutu. Dena den, hau horrela egiteko oinarri metodologikoak sendoak dira. Kanean behatzen ditugun hiztun taldeek hizkuntza jokaera finkatua izaten dute eta hau oso gutxitan aldatzen da. Neurtzen ditugunak kasurik gehienetan lagunak, familia berekoak edota hurbilekoak izaten dira. Kasu hauetan, Euskal Herrian behatu ahal izan diren hizkuntza ohituren arabera, erabakita egoten da —inkontzienteki bada ere— zein hizkuntzatan izango den elkarrizketa.

Euskara ez dakitenen kasuan erabaki hori automatikoa da (gaztelaniaz, alegia). Eta dakitenen artean, pertsona bat ezagutu eta denbora gutxira finkatu ohi da berarekin zein hizkuntza erabili. Talde batean ere antzera gertatzen da: hiztun jakin batzuen artean hizkuntza jakin bat hautatzen da eta aurrerantzean hiztun horien arteko elkarrizketak kasurik gehien-gehienetan hizkuntza horretan izango dira. Jakin badakigu hizkuntza ohiturak aldatu ere egiten direla baina aldaketa ez da “berez” edo modu erraz batean gertatzen, eta hain zuzen aldagaiztasun horrek, hiztun jakinen arteko hizkuntza ohiturak, oro har, egonkor izatea dakar.

Fitxak

2010eko neurketa honetan erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ditugu. Fitxa honen bidez, erabilera zenbatekoa den jakiteaz gain, ondorengo hiru aldagai hauek euskararen erabileran duten eragina neurtzeko aukera izan dugu: sexuaren eragina, haurren presentzia eta neurtzen dugun taldearen adin-osaketa. Neurraldi guztietan fitxa berdina erabili da.

Aipatutako aldagai horiek hizkuntz erabileran suposatzen duten baldintzapenaren neurri bat atera dezakegu, esan bezala, hiztunen ezaugarriak jasotzeko aukera ematen digun fitxaren bidez. Hala eta guztiz ere, kategoria bakoitzeko neurtutako hiztun kopuruek, normalean, ez dute uzten aldagaiak elkar gurutzatuta aztertzeko aukerarik. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko beharrezko lagina (neurtutako

pertsona kopurua) izango dugu, baina adin talde bakoitzean sexuaren arabera azterketa egiteko ez. Aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

“Lezoarren” erabilera baino Lezoko kaleetakoa

Muga metodologikoak tarteko, ezin dugu erabateko ziurtasunez esan neurketa honetan jasotakoa Lezoko biztanleen (lezoarren) erabilera denik. Horren ordez, zuzenagoa da esatea Lezoko kaleetan jaso dugun erabilera dela hemen aurkezten duguna. Izan ere, ezin dugu ziurtatu kalean neurtzen ditugun hiztun guztiak herrikoak direnik.

Bestalde, Kale Erabileraren Neurketa egitean neurtzen ditugun hiztunak ez dira beti berdinak, eta ezin dugu aurreikusi kalean noiz norekin topo egingo dugun. Ondorioz, jasotako datuak adierazgarriak izanik ere, aztergai dugun aldagaia —euskararen kale erabilera, alegia— neurri txiki batean aldagarria da. Horregatik da, besteak beste, bereziki interesgarria da maiztasun jakin batekin neurketak egin eta joera nagusiei erreparatzea. Edonola ere, erabilitako metodologiak bermea ematen digu neurketa bakoitzaren emaitzetatik zenbait ondorio orokor ateratzeko.

Adierazgarritasuna

Esan bezala hainbat aldagaik erabileran duen eragina aztertu dugu neurketan: adina, haurren presentzia, eta sexua, besteak beste. Neurraldi guztietan hiztunaren adina jaso dugu; baita hiztuna haurrekin dagoen ala ez eta hiztunaren sexua ere.

Emaitzak aztertzerakoan laginaren tamaina izango dugu kontuan, laginak gutxieneko kopuru bat bete beharko du aldagai horren eragina aztertu ahal izateko. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan, lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako, behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko behar besteko lagina (neurtutako pertsona kopurua) izango dugu, baina adin-talde bakoitzean sexuaren arabera azterketa egiteko ez, aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

3 NEURKETAREN EMAITZAK

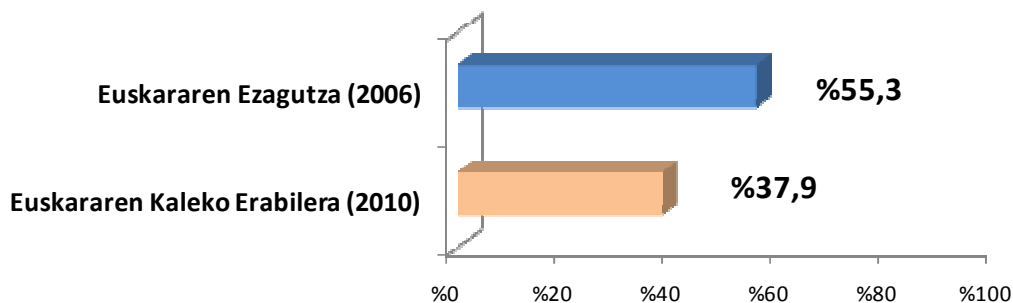
3.1 Emaiza orokorrak

2010eko neurketa honetan jasotakoaren arabera, Lezon euskararen kale erabilera %37,9koa da; alegia, kalean neurtu diren 100 elkarrizketetatik 38 entzun ditugu euskaraz, 61 gaztelaniaz eta 1 beste hizkuntza batean.

Egindako neurketetan guztira 2741 hiztuni dagozkien datuak jaso dira, herriko biztanleriaren % 47,6 litzatekeena. Behatutako hiztun kopuru honek Soziolinguistika Klusterrak neurketaren emaitzen fidagarritasuna bermatzeko ezarritako gutxienekoa gainditzen du, eta hortaz, neurketa honetan lortutako erabilera datuek oinarri sendoa dute laginaren tamainari dagokionean.

Euskararen Kaleko Erabilera (2010)	Euskararen Ezagutza (2006)
%37,9	%55,3
Neurtutako hiztun kopurua (2010)	Lezoko hiztun kopurua (+ 2 urte)(2006)
2741 (herritarren % 47,6)	5754

Euskararen ezagutza eta erabilera Lezon

OHARRAK:

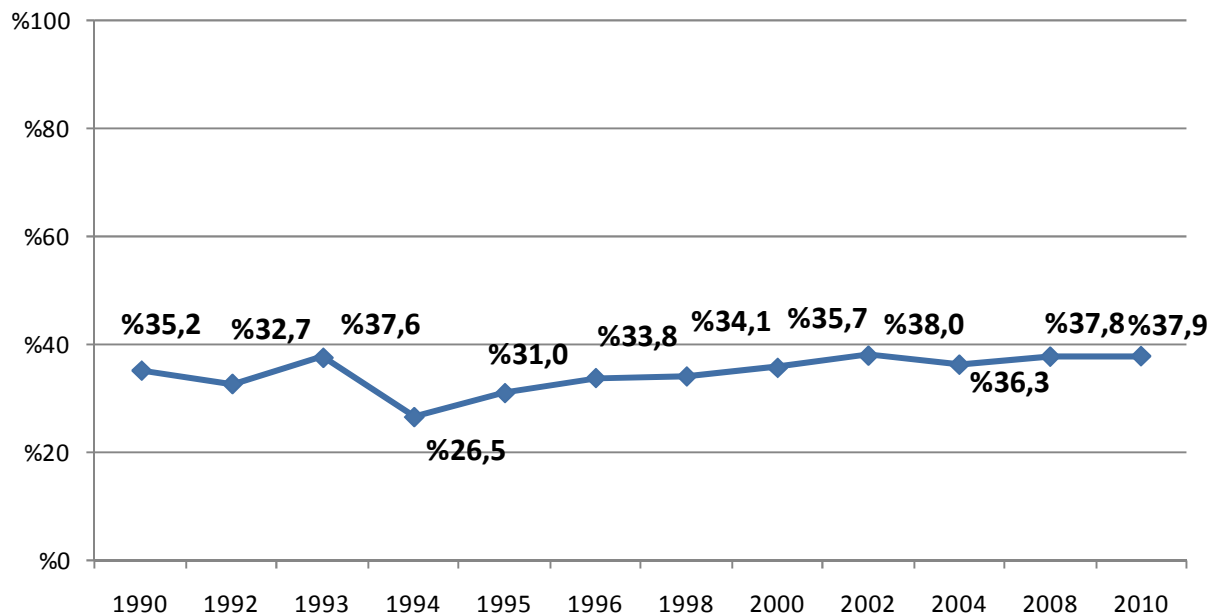
Hiztuna diogunean 2 urtetik gorako biztanleriaz ari gara; hots, hitz egiteko gaitasuna 2 urtetik gorakoek dutela kontsideratu dugu.

3.2 Erabileraren bilakaera

Herriko euskararen erabilera aztertzeko garaian, erabileraren bilakaerari erreparatzeak berebiziko garrantzia du: batetik, normalizazio mailan egindako ahaleginen ebaluaziorako informazio interesgarria eskainiko digulako, eta bestetik, ondorengo urteetako jokoerak aurreikusten ere lagun diezagukeelako.

Emaitzak alderatzeko, 1990az geroztik udalerrian jaso izan diren datuak hartu ditugu kontuan. Argi utzi behar da, hasieran aipatu bezala, 1998 urtea artekoak Udalaren ardura zuzenenaren pean egin zirela eta hortik aurrerakoak, berriz, SEI elkarte eta Soziolinguistika Klusterrak egin dituztela. Aurtengo diseinua neurketa horietan erabilitakoaren arabera osatu da eta metodologia ere berbera izan da. Hortaz, urte bakoitzeko datu jasoketen artean alde txikiak egon litezkeen arren, SEI eta Klusterrak burutu ez dituzten neurketetan datuak erreferentzia gisa ipini ditugu datuen konparaketarako eta beraz, erreferentzia orientatibo bezala irakurtzea komeni da.

Lezoko kaleetako erabileraren bilakaera (I)

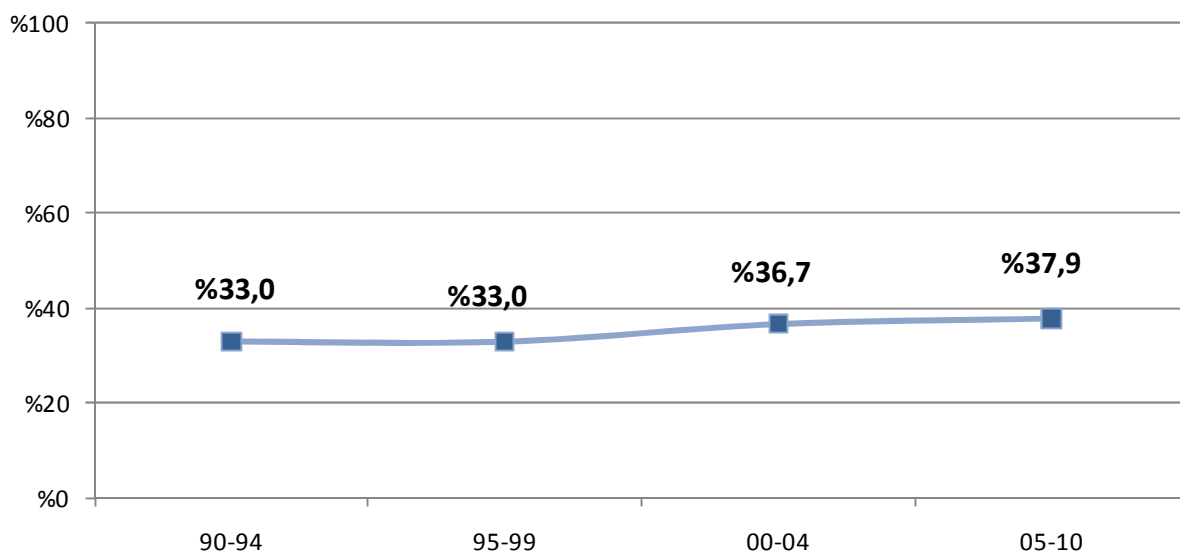

Neurketa hauetako erabileraren bilakaera aztertzean, garrantzitsuena joera orokorrean erreparatzea izan ohi da, datu zehatzei baino. Gainera, Lezon joera hori aztertzeko datu-segida aberatsa daukagu; zentzu honetan kale erabileraren nondik norakoak ezagutzeko Udalak egindako ahalegina nabarmena da. Datu horiek guztiak bilakaeraren argazki interesgarria eskaintzen digute. 1990etik hona erabilerak ez du gora-behera handirik izan, hogei urtetan hiru puntuko igoera besterik ez baitu izan; 1990ean erabilera %35koa zen eta 2010an %38koa. Tartean, 1994ko erabilera nabarmentzen da, beste urteetan baino datu baxuagoa jaso baitzen orduan (%27koa). Kontuan izan behar da, dena den, 1.3 atalean adierazi dugun bezala 1995etik lehenagoko neurketen diseinua ez dugula zehatz-mehatz ezagutzen, eta beraz, ez dakigula datuak erabat alderagarriak diren.

Honenbestez, erabilerak zertxobait gora egin du 1990etik hona, hiru puntu. Azken neurketei dagokienez, esan daiteke 2000. urtetik 2010erako hamarkadan ere joera berdina izan dela: euskararen erabileran igoera leun bat eman da.

Hala ere, urtez urteko gorabehera txikiei behar baino garrantzi gehiago eman gabe, joera orokorrak argitze aldera, 20 urtetako datuak bost urteko tartetan laburtuta ikustea ere argigarria izan liteke.

Lezoko kaleetako erabileraren bilakaera (II)

Bost urtekako datuekin ere joera nagusia berdina ikusten da: erabileran igoera leun bat eman da. 90eko hamarkadan datua guztiz egonkor mantendua dela esan daiteke (%33an).

Hurrengo bosturtekoan nabaritu zen 3,7 puntuko igoera eta 2005-2010 bosturtekoan beste 1.3 puntuko igoeratxoia ere ikusten da.

3.3 Zonaldekako emaitzak

Herritarren leku publikoetako hizkuntza erabilera neurtzea xede izanik, behaketa herriko bizitza soziala gertatzen den zonaldeetan oinarritu dugu. Zonalde horiek definitzeko, udalerriko herritarren harreman-gune nagusiak non kokatzen diren zehaztu ohi da, eta behin zonalde horiek definitu ostean, zonalde bakoitzaren barruan jarraitu beharreko ibilbidea erabaki, udaleko teknikariek elkarlanean.

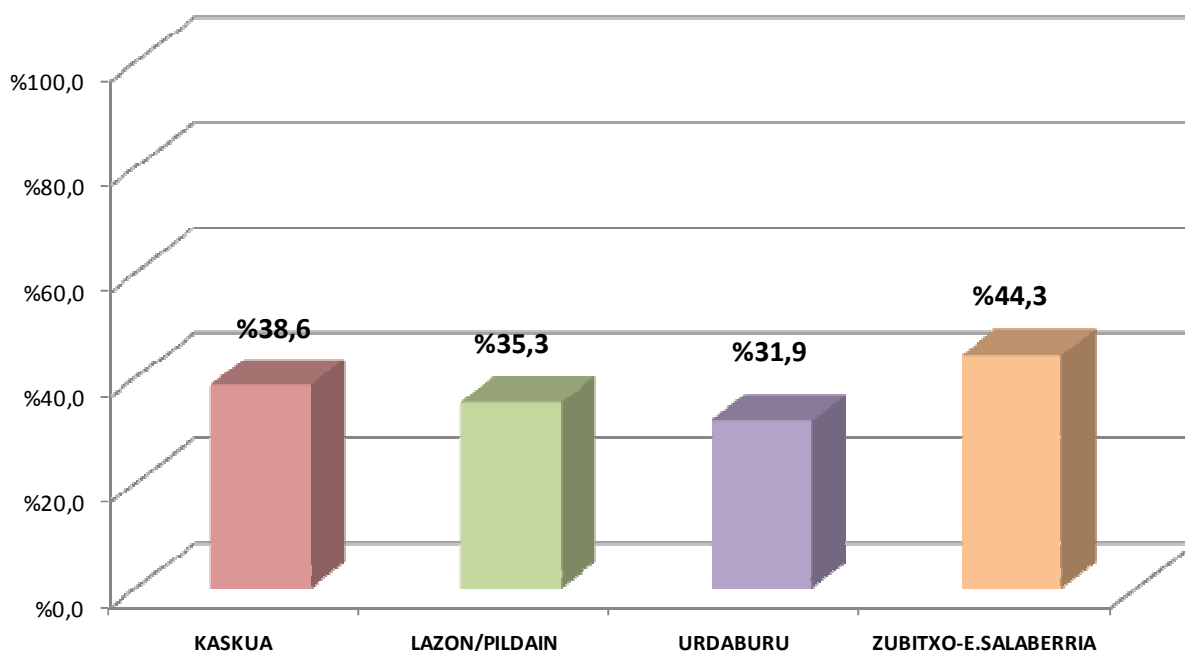
Herriko auzoetako hizkuntza errealitatea ezagutu asmoz, behaketak auzoka egin ditugu. Hala ere, emaitzak datu orientagarri eta hurbilpenekoak baino ez dira, auzo batetik besterako biztanleen mugimendua handia baita; hau da, zaila gertatzen da auzo jakin bateko errealitate soziolinguistikoko zehatza antzematea, mugikortasuna, auzoen artean, etengabea delako.

Edonola ere, udal-arduradunekin adostutakoaren arabera, herria lau zonalde ezberdinetan banatuta egin ditugu neurketak: Erdigunea, Lazon-Pildain, Urdaburu, eta Zubitxo-E.Salaberria. Hona hemen bakoitzean behatutako hiztun kopurua eta euskaraz neurtutako en proportzioa ehunekotan.

Ondorengo grafikoan ageri da ibilbideetako bakoitzean jasotako erabilera indizea:

Auzo edo guneak	Batez besteko erabilera	Behatutako hiztunak
KASKUA	%38,6	919
LAZON/PILDAIN	%35,3	733
URDABURU	%31,9	454
ZUBITXO-E.SALABERRIA	%44,3	635

Lezoko kaleetako erabilera gunearen arabera

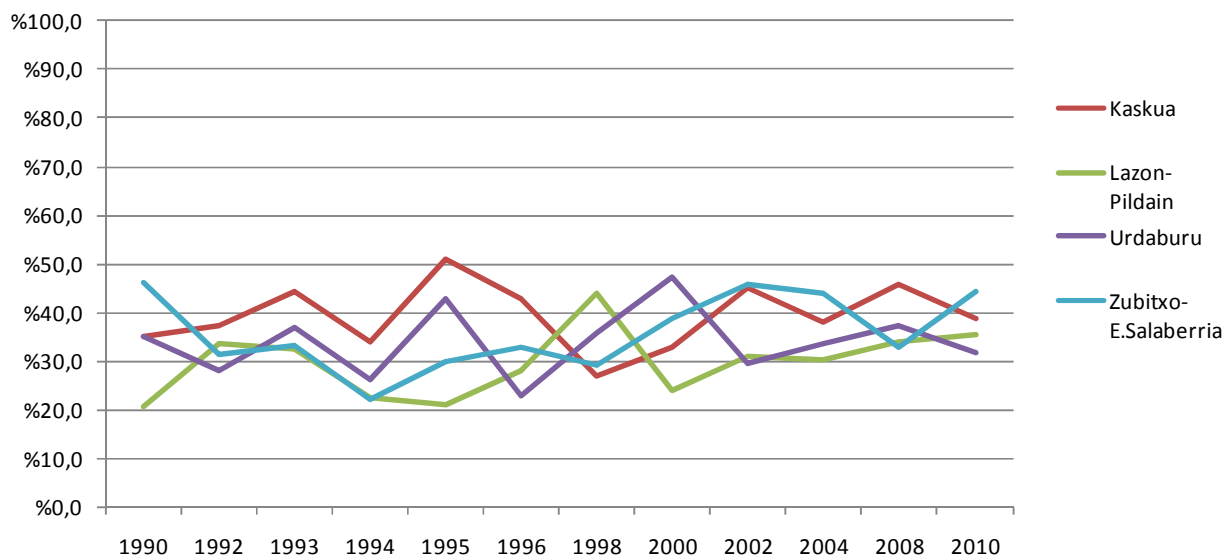

Grafikoan ikus daiteke Lezon euskara gehien erabiltzen den zonaldea Zubitxo-E. Salaberria dela. Bertan neurtutako erabilera herriko batez bestekoa baino 6,4 puntu altuagoa da, aldea badago, beraz. Beste aldetik, Urdaburu zonaldea nabarmentzen da erabilera baxuena duen gunee bezala. 100 elkarrizketatik 32 izaten dira euskaraz zonalde horretan, herrian batez beste ematen direnak baino 6 gutxiago.

Batetik bestera, Urdaburuko erabileratik Zubitxo-Salaberriako erabilerara, 12,4 puntuko aldea dago; gunee horien artean diferentzia badagoela ikus daiteke, baina esan beharrekoa da orokorrean herri askotako auzoen artean egoten dena baino txikiagoa dela Lezoko zonaldeen arteko aldea.

Aurreko neurketetan erabileraren arabera auzoek erakusten zuten ordena desberdina zela ikus daiteke azpiko grafikoan. Gainera, urteak aurrera joan ahala auzoen arabera erabilera datuen arteko aldea txikiagotzen joan dela ikusten da, Lezoko erabilera, orokorrean, homogeneoagoa egiten doala dirudi. Horregatik, ondorio nagusia da ez dagoela alde handiegirik Lezoko guneen artean edo auzoen arteko mugikortasuna handia dela.

Lezoko erabileraren bilakaera zonaldeka 1990-2010

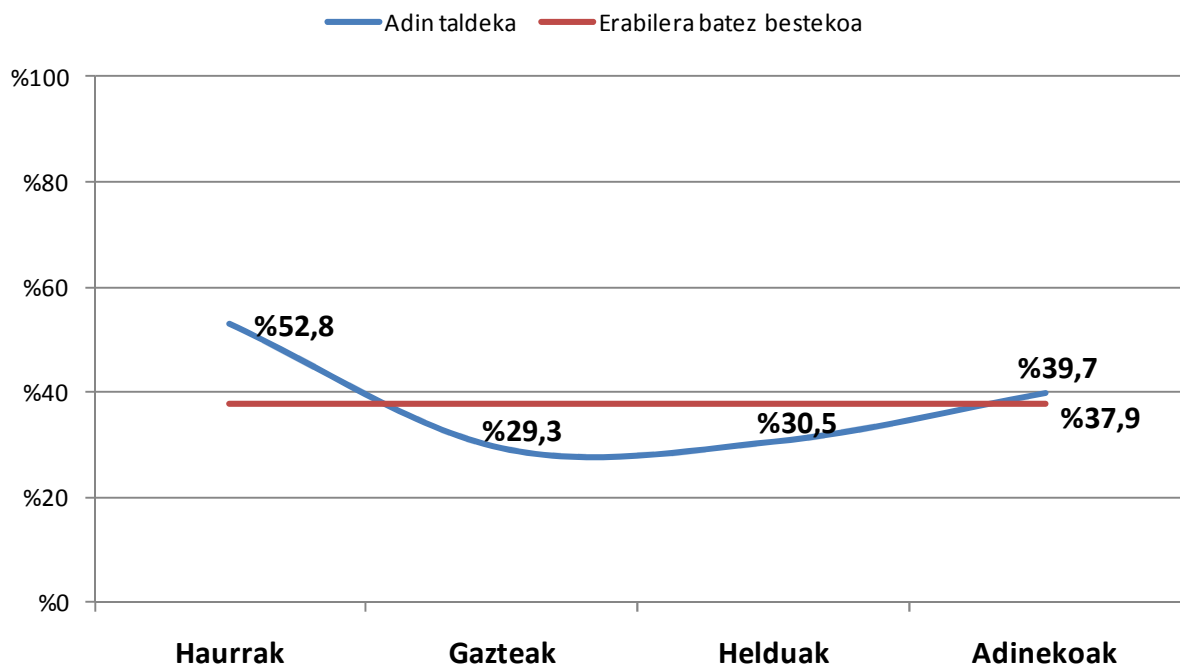
3.4 Adin taldekako emaitzak

Neurketako datuak adin taldeka bereizita jaso ditugu. Eta adin taldeak, berriz, honela banatu ditugu:

Haurrak:	2 urtetik 14 urte bitartekoak
Gazteak:	15 urtetik 24 urte bitartekoak
Helduak:	25 urtetik 64 urte bitartekoak
Adinekoak:	65 urtetik gorakoak

Egindako neurketa guztiak batuta, honako hau da adin talde bakoitzean neurtutako euskararen erabilera:

Lezoko kaleetako erabilera adin taldeka

Diagraman irudikatzen dena, Lezoko euskararen erabileraren adin-egitura da. Ikus daiteke euskara gehien erabiltzen duen adin-taldea haurrena dela. Haurren kaleko elkarrizketen erdia baino gehiago euskaraz izaten dira. Ondoren, adinekoen sektorea dago; hauei %39,7ko erabilera neurtu zaie. Eta azkenik, maila bertsuan daude gazteak eta helduak. 25

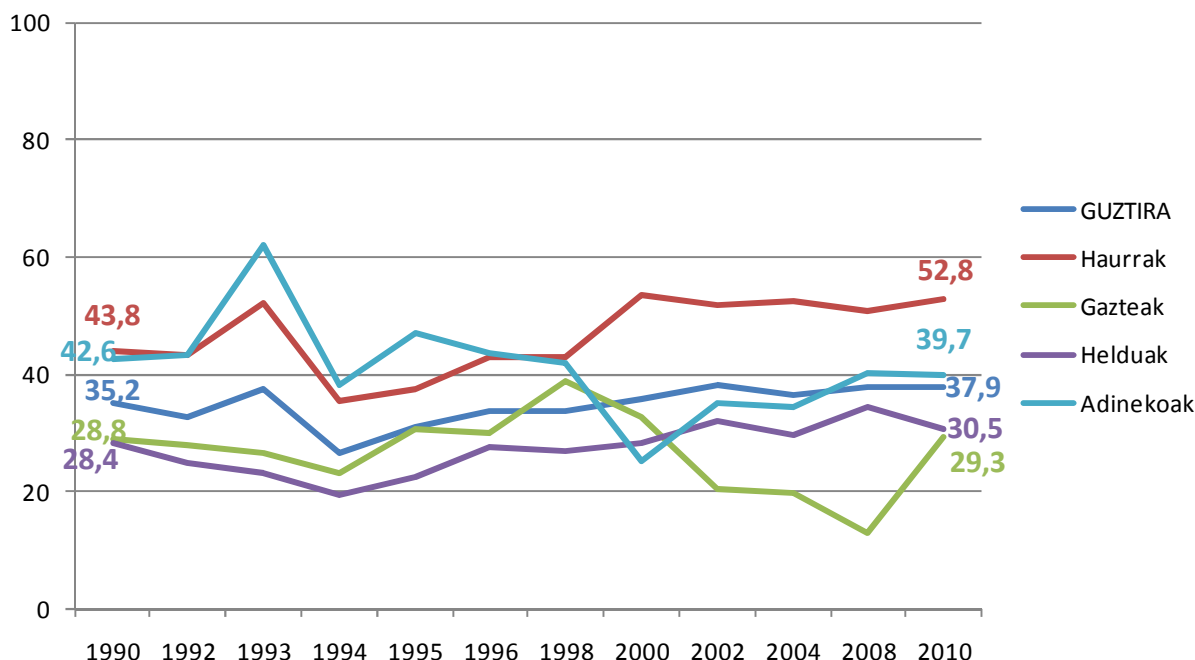
eta 64 urte arteko pertsonen Lezoko kaleetan dituzten elkarrizketen %30,5a izaten da euskaraz eta gazteek dituztenen %29,3a.

Grafikoan ikusten den adin-egitura, ez da orokorrean ematen dena. Hezkuntza sisteman nagusi diren hizkuntza-ereduen eraginez, belaunaldi gazteenetan aurrekoetan baino elebidun proportzio handiagoak egon ohi dira askotan. Eta ezagutza maila horrek bere isla izaten du kaleetako erabilera ere. Arruntena haurrek gazteek baino euskara gehiago erabiltzea da, eta aldi berean gazteek helduek baino gehiago erabiltzea. Horrexegatik, zerbait nabarmentzekotan, gazteen erabileraren datua, beste adin-taldeena kontuan hartuta espero zitekeena baino baxuagoa dela da.

Datu hauen irakurketa osoagoa egiteko eta bakoitza nondik datorren aztertzeko, azken 20 urteetako bilakaerari erreparatzea komeni da:

3.5 Adin taldekako erabileraren bilakaera

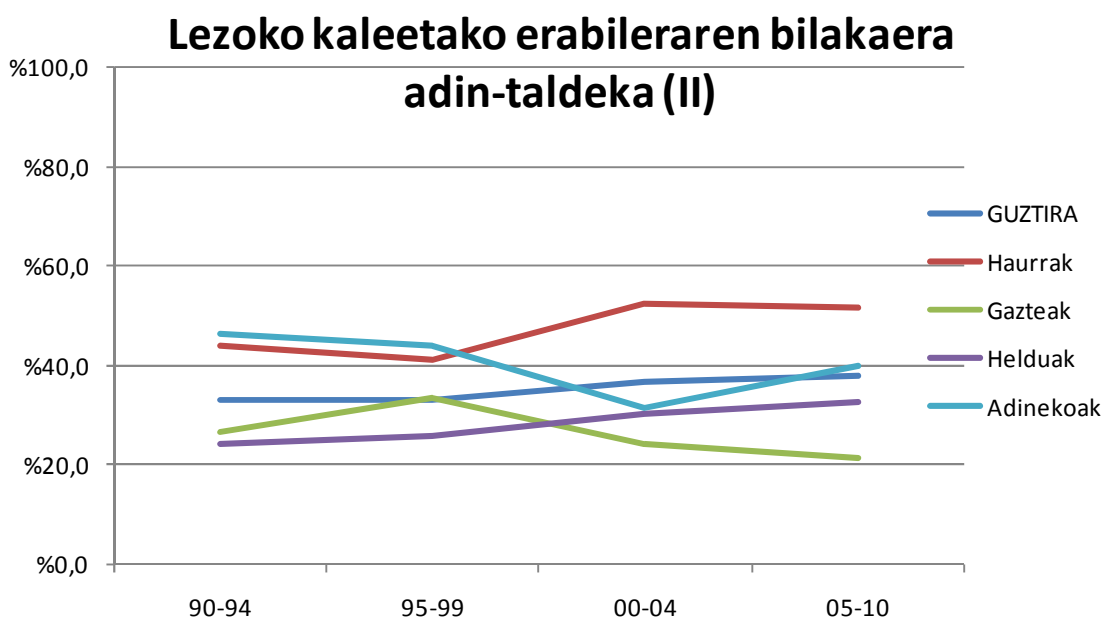
Lezoko kaleetako erabileraren bilakaera adin-taldekak (I)

Ikusten duguna da adin-talde bakoitzaren kaleko erabileraren bilakaera irudikatzen duten lerroek gorabeherak izan dituztela. Datuek joera gorakorrek eta beherakorrek tartekatu

dituzte, eta behin eta berriz elkar gurutzatu dira. Adin taldeak erabileraren arabera duten ordena aldatuz joan izan da neurketaz neurketa.

Gora-behera horien atzean, aldagai soziolinguistikoetan gertatu izan diren aldaketak egon daitezke, neurri batean, baina ezin da alde batera utzi. Adin-talde bakoitzaren datua atera ahal izateko erabili izan den oinarri enpirikoa baloratu behar da, adin-taldez hitz egiteko neurtu diren elkarrizketen kopurua. Gainera, kale neurketako emaitzak irakurtzean beti azpimarratzen den bezala, joera nagusiei erreparatuz interpretatu eta atera behar dira ondorioak. 1993 urte inguruko igoerak, 2000. urteko adinekoen jaitsiera edo 2008ko gazteen datuaren jaitsiera zehaztetan zentratzea baino eraginkorrago ikusten da, esate baterako, datuak bost urteko tarteetan elkartu eta bilakaeraren joera nagusiei begiratzea:

LEZOKO ERABILERA					
URTEA	GUZTIRA	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak
90-94	%33,0	%43,8	%26,6	%24,1	%46,5
95-99	%32,9	%41,1	%33,3	%25,8	%44,1
00-04	%36,7	%52,6	%24,3	%30,0	%31,6
05-10	%37,9	%51,7	%21,2	%32,5	%39,9

90eko hamarkadako lehen bosturtekoetik bigarrenera gauzak gutxi aldatu ziren. Gazteen taldean erabileraren igoerarako joera nabaritu zela da azpimarratu daitekeena. 95-99 urteetako datuetatik 2000-2004 urteetakoetara, berriz, aldaketak bistakoagoak dira.

Adinekoetan eta gazteetan euskara gutxiago erabiltzeko joera garbia ikusi zen. 12,5 eta 9 puntuko jaitzierak eman ziren talde hauen erabileran, hurrenez hurren. Helduen erabilerak etengabeko igoera leunarekin jarraitu zuen eta haurren erabileran, berriz, hazkunde esanguratsua (11 puntu baino gehiago) ikusi zen. Azkenik 2000-2004eko datuetatik 2005-2010ekoetara ikus daitekeena da haurren datua egonkor mantendu dela; gazteen erabilerak joera beherakorrarekin jarraitu duela, helduenarengandik tarte handiagora kokatuaz; helduen erabilerak joera beherakorrari buelta eman eta hazkunde txiki bat izan duela; eta adinekoetan ere euskara gehiago erabili dela (8 puntuko igoera).

3.6 Neurketa egunen arabera emaitzak

Lezoko kaleetako erabilera aztertzeko bost neurraldi egin dira. Larunbatean goiz eta arratsalde, asteazken arratsalde batean eta igande eguerdian. Neurraldi guzti hauetan diseinuan bereizitako sei ibilbideak neurtu dira.

2010eko azaroak 13, larunbata 18:00 - 20:00

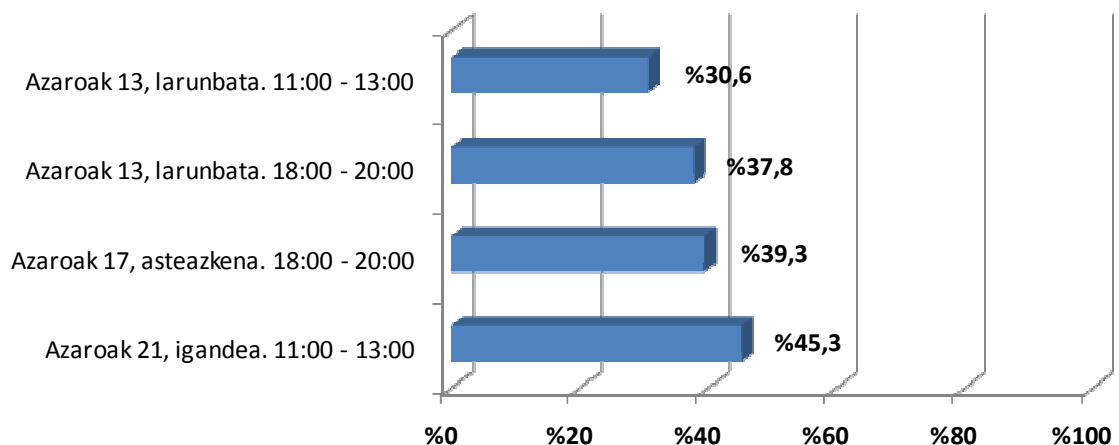
2010eko azaroak 13, larunbata 11:00 - 13:00

2010eko azaroak 17, asteazkena 18:00 - 20:00

2010eko azaroak 21, igandea 11:00 - 13:00

Neurraldien arabera aztertuta, ikus liteke euskara gehien erabiltzen den garaia igande eguerdia dela, gutxien ordea, larunbat eguerdiko neurraldian. Bi datu hauen artean, gainera, 15 puntu inguruko aldea dago.

Lezoko kaleetako erabilera neurraldien arabera

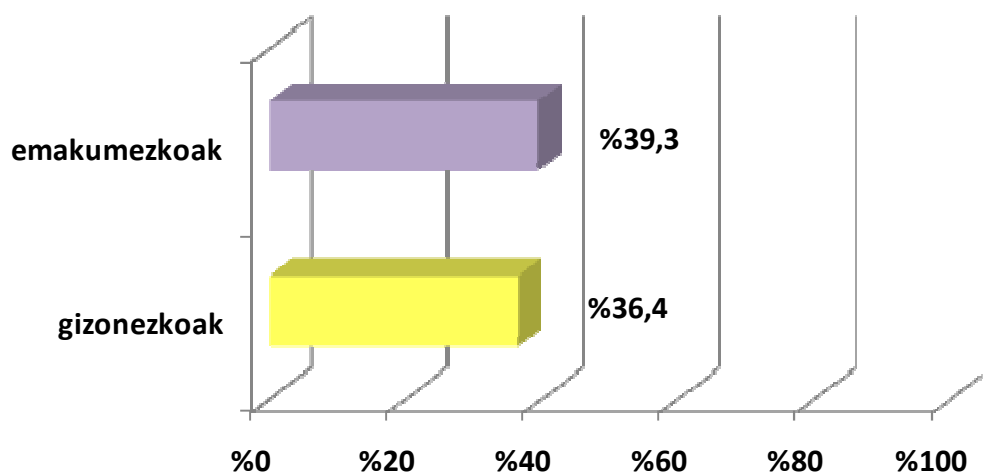

Ezberdintasun hauei dagokienez, zaila da funtsa duen interpretazioren bat egitea, herrian egun eta ordu horietan sortu ohi den giroa sakon ezagutu gabe. Lan asteen barruko neurraldi bakarraren datua, asteburuko datuen erdian kokatzen da, beraz ez da ikusten lanegun edo jaiegun izateak eraginik izan duenik.

3.7 Sexuaren araberako emaitzak

Kale Erabileraren Neurketetan aztertzen den beste faktore bat, hiztunen generoa da. Herrian gizonen eta emakumezkoen hizkuntz erabileran alderik ematen ote den jakin asmoz datu hau kontuan hartzen da neurketa egiterakoan.

Lezoko kaleetako erabilera generoaren arabera

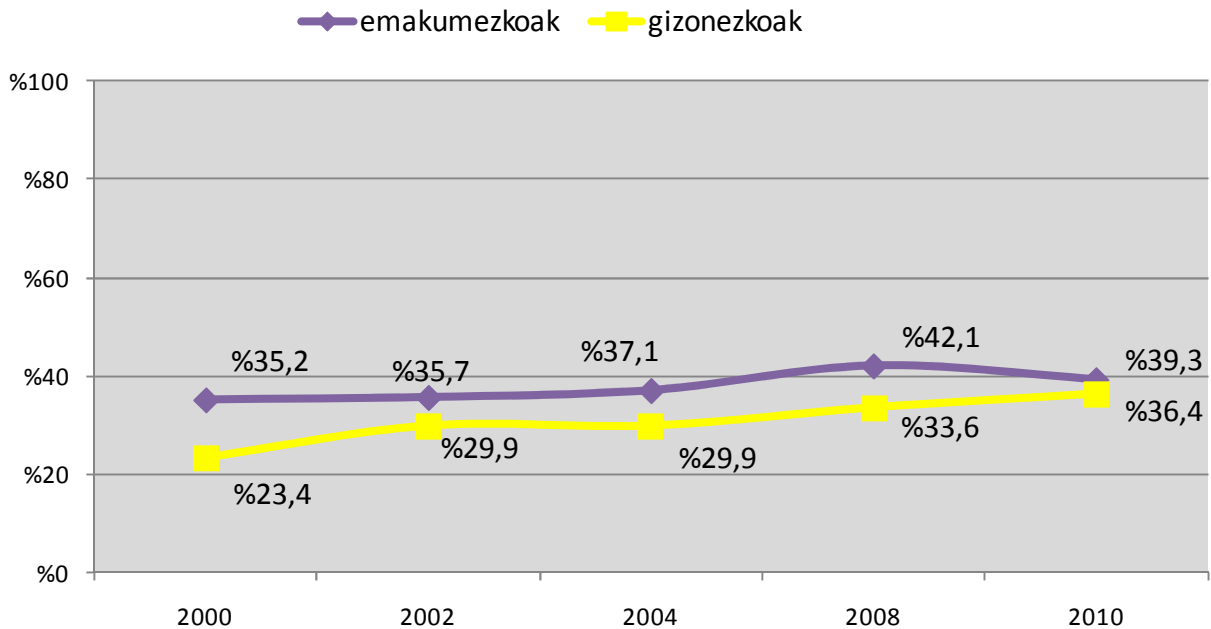

Grafikoan ikus daitekeen bezala, emakumezkoen erabilera eta gizonezkoenaren artean 2,9 puntuko aldea dago. Euskal Herrian egindako beste neurketa askotan gertaera bera jaso dugu, alegia, emakumezkoen erabilera gizonezkoena baino altuagoa izatea. Esate baterako, 2006ko neurketan Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan emakumezkoek gizonezkoek baino gehiago hitz egiten dutela jaso genuen.

Alde badagoela egiaztatu arren, datu zehatzari baino joerari erreparatzen diogunean, ikusten dugu gertu kokatzen direla bi generoen erabilerak.

Interesgarria da, hala ere, azken urteetan emakumeen eta gizonen erabileraren datuek izan duten bilakaerari ikuspegi orokorra botatzea.

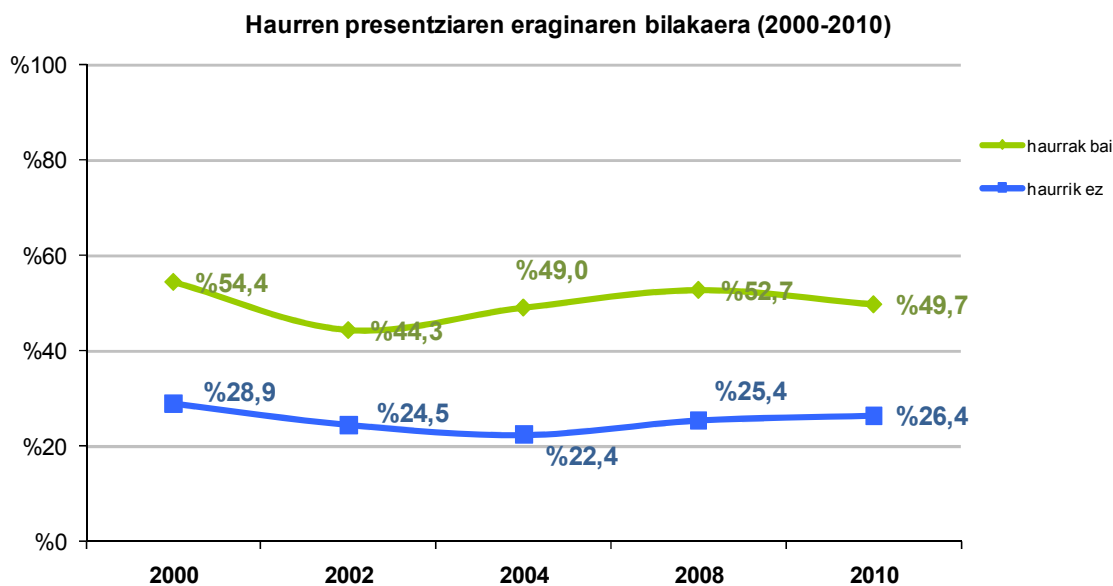
Sexuaren eraginaren bilakaera (2000-2010)

Bilakaeraren grafikoan ikus daitekeena da 2010eko neurketan, aurrekoetan baino alde txikiagoa dagoela sexuen artean. 2000, 2002, 2004 eta 2008ko neurketetan 5,8 eta 11,8 puntu artekoa izan da gizonen eta emakumeen arteko aldea. 2010eko honetan aldea inoiz baino txikiagoa denez (2,8) hurrengo neurketetan joera hau mantentzen den ikusi beharko litzateke eta emakumeek gizonek baino euskara gehiago erabiltzeko joera, orain artean ikusi izan dena, desagertzeko bidean ote den argitu beharko litzateke.

3.8 Haurren presentziaren eragina

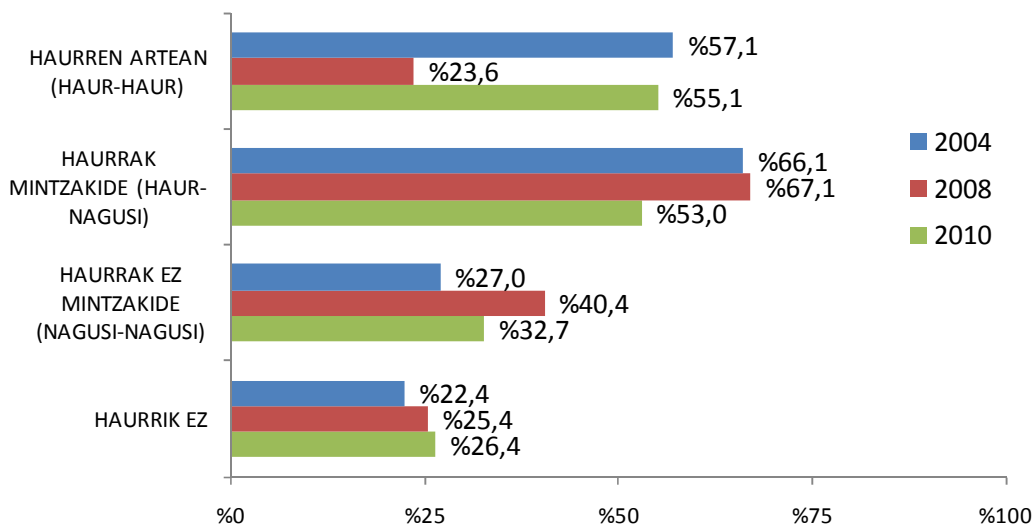
Haurren presentziaren aldagaia ere biziki interesgarria zaigu, kasu askotan euskararen erabilera eragin nabarmena baitu. Egin ditugun hainbat neurketatan (beste herrietan, Euskal Herrian...) haurrak tartean egotean euskararen erabilera nabarmen igotzen dela baieztatu ahal izan dugu. Datuek adierazten dute arau orokor hau Lezon ere betetzen dela, baina badaude aztertu beharreko xehetasunak. Ikus dezagun ondorengo diagraman, haurrak egon ala ez, zenbatekoa den aldea:

Diagramari erreparatuta ikus dezakeguna da, Lezon haurren presentziak baduela eragina elkarrizketen hizkuntza definitzerakoan. Gainera, gaur egun duen bezala, 2000. Urteik hona ere hala izan dela ikus daiteke. Haurrak presente daudelarik jasotako erabilera beti izan da haurren presentziarik gabeko erabilera proportzioa baino 20-28 puntu altuagoa. Bi datu-lerroek ibilbide paraleloa jarraitu dute gutxi gora-behera urteetako bilakaeran zehar.

Dena den, haurren presentziak zein eragin duen jakiteaz gain, interesgarria zaigu erabilera edo komunikazio hori zehazki zeintzuen artean gertatzen den jakitea. Hori azaltzen digu ondorengo orriko diagramak.

Haurren presentziaren eragina erabileran II (2004-2010)

Grafikoak irudikatzen duena oso ikuspegi nahasia da. Hiru neurketetako datuak adierazten dira (2004, 2008 eta 2010), eta bakoitzean datuek hurrenkera ezberdin bat erakusten dute.

2010eko neurketa honek eman dituen emaitzek, Euskal Herrian, orokorrean, ohikoena den hurrenkera erakusten digute. Erabilerarik altuena haurren artekoa da, ondoren haur eta nagusien arteko elkarrizketak daude, jarraian helduek haurren presentzian dituzten elkarrizketak eta azkenik, euskara gutxien erabiltzen den elkarrizketa-mota helduen artean, haurren presentziarik gabe, gertatzen diren solasaldiak dira.

Haurren arteko elkarrizketen bilakaera da deigarriena. 2004tik 2008ra jaitziera oso handia eman zen datu honetan (24 puntukoa). 2010eko neurketan, berriz, 22 puntu inguruko igoera eman da eta 2004ko mailan kokatu da ia berriz datua. Sei urtetan maila horretako beherakada bat eta gorakada bat gertatzea, hizkuntza erabilera nahiko fenomeno egonkorra dela dioen ustearen kontra joango litzateke. Aldaketa handia da denbora gutxian emateko, eta irizpide metodologikoak zorrotasunez bete diren zalantza sorraraz dezake. Hiru neurketetan jasotako datuak antzeko egoeratan neurtuak dauden, antzeko datu-bolumena eskuratu ote zen, neurtzaileen irizpideak bete ziren... Zalantza asko sortzen dituen datua da, 2008ko neurketan hain deigarri egin zitzaigun hau.

Haurren presentziaren eragina aztertzeko erabiltzen diren beste kategorietan, 2010eko datuak aurreko neurketetakoekin lotuago ikusten dira. Nagusi eta haurren arteko elkarrizketetan, 2010ean aurrekoetan baina erabilera baxuagoa neurtu da. Haurren presentzian, baina hauen parte hartzerik gabe helduek dituzten elkarrizketetan 2008an baino erabilera baxuagoa neurtu da, baina 2004ean baino altuagoa. Azkenik, haurrik gabe euskarazko elkarrizketen proportzioa aurreko neurketetan baino zertxobait altuagoa da, nahiz eta hiru datuak 4 puntuko tartean kokatuta egon. Datu hau egonkorra dela esan daiteke.

3.9 Hizkuntza GAITASUNA eta honen BILAKAERA herrian

OHAR TEKNIKOA:

Soziolinguistika Klusterrak burutzen dituen Herrietako Kale Erabileraren Neurketa Berezetan, jasotako erabilera datuak aztertu eta baloratzeko garaian lagungarri izan daitezten, hizkuntza gaitasunari buruzko datuak txertatzen ditu emaitza-txostenetan, besteak beste. Herri bakoitzeko hizkuntza gaitasunaren datuak EUSTAT, euskal estatistika erakundeak eskaintzen ditu. 1981. urtetik aurrera dago eskuragarri datu-serie hori, bost urteroko maiztasunarekin.

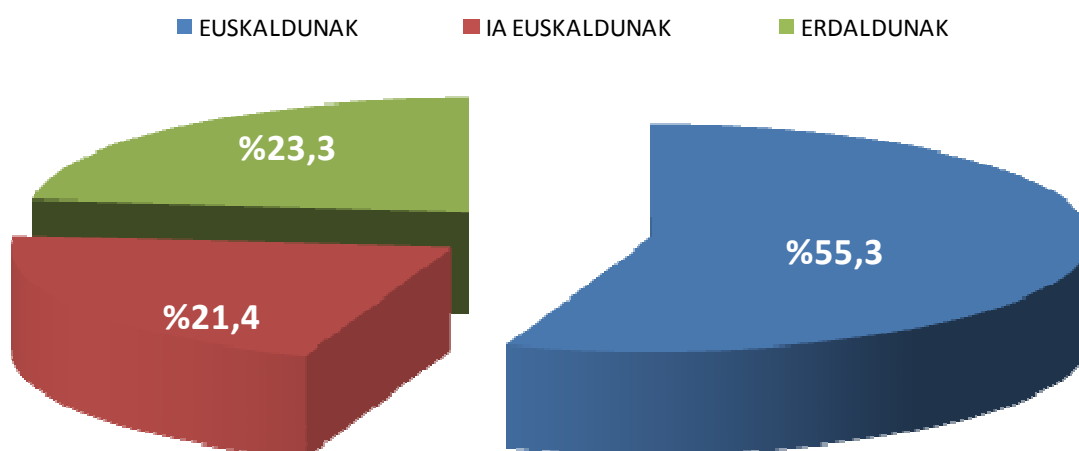
2008. urteko uztailen 2006an jasotako datuak kaleratu ziren. Datu hauek eskuratzeko jarraitu den metodologian aldaketa handiak eman dira ordura artekoen ondoan. Datu-bilketa murriztagoa burutu da eta estimazioetan oinarritutako sistema baten emaitza dira hizkuntza gaitasunaren datu berrienak.

Hau guztia kontuan izanda, 2006ko datuak 2001era artekoekin alderagarriak ez direlakoan gaude. Hala eta guztiz ere, herri bateko hizkuntza erabilera baloratzeko garaian hizkuntza gaitasunaren neurria ezinbestekotzat jotzen dugunez, 2006ko datuak txostenean sartu ditugu erreferentzia modura. Hauek irakurtzerakoan, aurrez aipatutako oharrak kontuan hartzea beharrezko ikusten dugu.

3.10 Euskararen ezagutza Lezon (2006)

Lezoko hizkuntza ezagutza (2006ko datuetan oinarriturik) hiru kategoria nagusietan banatu dugu, EUSTATEk erabiltzen duen banaketari jarraituz: euskaldunak, ia euskaldunak eta erdaldunak.

Euskararen ezagutza Lezon

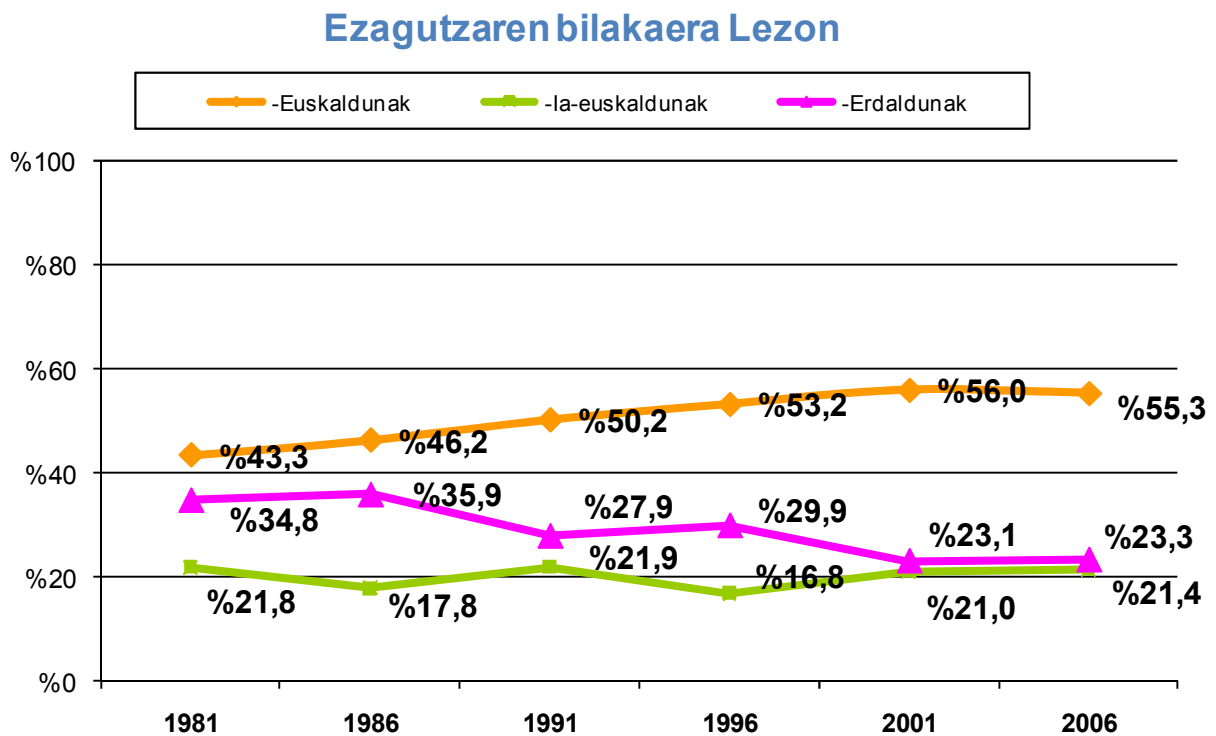

Kategoria hauek erroldako galdesortan euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderari (ulertzen duzu?, hitz egiten duzu?, irakurtzen duzu?, eta idazten duzu?) erantzundakoaren arabera lortu dira. Aukeran ematen diren erantzunak (ezer ez, nekez, eta ondo) konbinatuz zazpi hiztun kategoria sortzen dira:

		ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUN	ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	ONDO	ONDO
	ERDI-ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	NEKEZ	NEKEZ
	ALFABETATUGABEAK	ONDO	ONDO	EZ	EZ
IA EUSKALDUN	ALFABETATUAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	ONDO/ NEKEZ	ONDO/ NEKEZ
	ALFABETATUGABEAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	EZ	EZ
	PASIBOAK	ONDO/ NEKEZ	EZ	EZ	EZ
ERDALDUN		EZ	EZ	EZ	EZ

3.11 Ezagutzaren bilakaera

Hizkuntza ezagutzaren eboluzioa ezagutze aldera, 1981etik 2006ra bitarteko hiru hiztun tipologia nagusien ezagutza-bilakaera duzue ondorengo diagraman:

Lezon, gaur egun, euskaldunak populazioaren erdia baino gehiago dira. 1981ean erdaldunen eta euskaldunen proportzioen artean 9 puntu baino gutxiagoko aldea bazegoen ere, 2006an euskaldunen proportzioa erdaldunenaren bikoitza baino gehiago da eta bi datuen arteko aldea 32 puntukoa da.

Euskaldunen taldea hazten eta erdaldunena murrizten joan diren heinean, ia-euskaldun deitutakoen multzoa gora-behera batzuk izan baditu ere antzeko tamainan mantendu da.

4 EMAITZEN AZTERKETA ETA ESANAHIA

4.1 Espero daitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena

Atal honetan erabilera erreala eta espero daitekeen erabileraren (erabilera isotropiakoaren) arteko alderaketa egingo dugu; bata, erabilera erreala, Kale Neurketan jasotako emaitza da, eta bestea J.L Alvarez Enparantzaren –*Txillardegiren*- eredu matematikoa aplikatu ondoren lortutakoa. Horretarako euskararen ezagutza mailaren arabera espero daitekeen erabilera kalkulatu da, hau da, ezagutza hainbestekoa izanik (gure kasuan % 55,3 da) bikotekako, hirukotekako, eta laukotekako elkarrizketetan euskaraz hitz egitea estatistikoki zenbatean den posible aztertzen da. Horretarako gure hipotesian euskaldunak euskaldunekin elkartzen direnean BETI euskaraz mintzatuko direla suposatuko dugu; egoera baikorrena beraz, elebidunak euskararekiko erabat leialak baitira, eta elebidun batekin topatzean beti euskaraz arituko dira.

Beraz, hipotesi horri jarraituta ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazioa aztertuko dugu. Sarritan entzun ohi da erabilera ezagutza mailara iristen (edo gerturatzen) ez den bitartean, erabilera baxua dela. Baieztapen hori, ordea, ez da zuzena, ezagutza eta erabilera ezin daitezkeelako bat etorri, gurea bezalako aldebakarreko elebitasun egoera batean.

Azter dezagun ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazio hori adibide batekin:

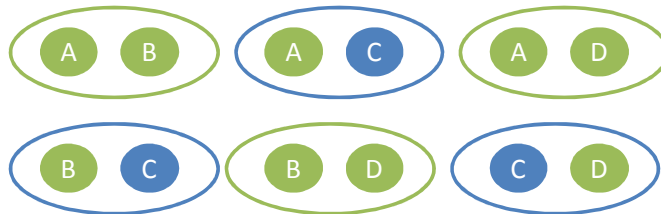
Eman dezagun laukote batean (A, B, D, C) hiru elebidun ditugula: A, B, D. Demagun elebidun horiek euskararekiko erabat leialak direla, alegia, beraien mintzakideak euskaraz baldin badaki beti euskaraz aritzen direla (adibiderako hipotesi didaktiko bat da, dudarik gabe).

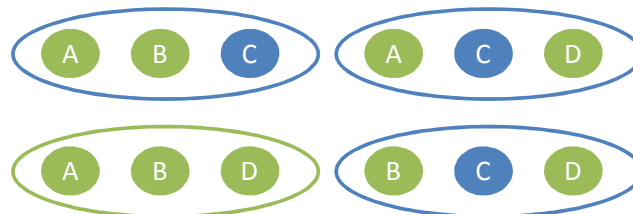
Laukote horretan euskararen ezagutza % 75 da, lautik hiru baitira euskaraz hitz egiteko gai.

Azter dezagun jarraian euskararen erabilera. Horretarako zoriz gerta daitezkeen elkarrizketa posibleak kalkulatu ditugu.

Bikoteka, 6 talde ditugu: AB, AD, AC, BD, BC, eta DC. Horietatik C ez dagoenean hitz egingo da euskaraz, hiru kasuetan beraz (AB, AD, eta BD), beste bikoteetan erdaldun elebakarra baitago.

Hirukoteka, 4 talde ditugu: ABD, ABC, ADC, eta BDC. Horietatik elkarriketa bakarrean hitz egingo da euskaraz (ABD), gainontzeko hiruretan erdaraz mintzatuko dira.

Azkenik, laukoteka talde bakarra dugu. Eta noski C erdaldun elebakarra bertan egonez gero, erdaraz arituko dira.

Ondorioa garbia da: hamaika taldetatik —6 bikote, 4 hirukote eta laukote 1— lau taldetan arituko dira euskaraz — 3 bikotetan eta hirukoteko batean—. Hau da, taldeen % 36,4an arituko dira euskaraz.

Erabilera isotropiakoaren formulak aplikatzen baditugu, ikusten dugu nola euskararen ezagutza % 75 izanik, eta euskaldunak aukera guztietan (mintzakidea euskalduna den guztietan) euskaraz arituko direla suposatuta —egoera baikorrena, beraz— erabilera %32,14 da.

4.2 Erabilera erreala eta espero daitekeen erabilera

Aurreko adibidearen oinarria matematikara ekarrita, J.L. Alvarez Enparantzak –Txillardegik espero daitekeen erabilera kalkulatzeko eredua sortu du. Ikus dezagun jarraian Lezon egindako eredu horren aplikazioa.

Lezoko euskararen ezagutza, 2006ko datuen arabera, % 55,3koa da. Espero daitekeen erabilera (edo erabilera isotropiakoa) ondorengo formularekin kalkulatu dugu:

$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

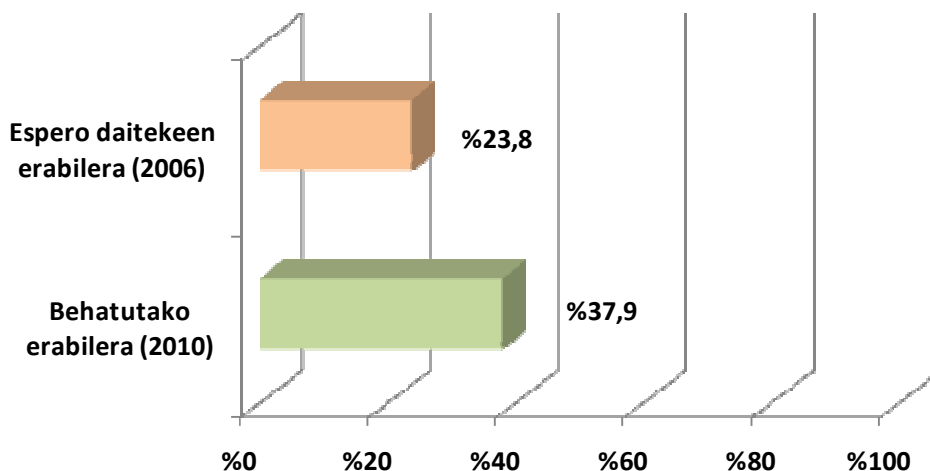
P_B=euskararen erabilera maila
m_B=euskararekiko leialtasuna
e_X=elebidunen proportzioa

w₂=bikotearen pisua
w₃=hirukotearen pisua
w₄=laukotearen pisua

Espero daitekeen euskararen erabilera maila:

$$1(0,60 \cdot 0,553^2 + 0,22 \cdot 0,553^3 + 0,18 \cdot 0,553^4) = 0,238 = \%23,8$$

Lezo: Espero daitekeen erabilera eta behatutako erabilera

Hortaz, Lezoko biztanleen arteko zorizko harreman posibleetan, estatistikoki espero daitekeen euskararen erabilera % 23,8koa da. Kale Neurketak jaso duen erabilera erreala, ordea, % 37,9koa da. Espero daitekeena baino 12,1 puntu altuagoa, hain zuzen ere.

Esan bezala espero daitekeen erabilerak zera adierazten du: herriko edonork beste edonorekin hitz eginez gero (ausazko konbinaketak eginaz), zenbat aukera dauden estatistikoki biak euskaldunak izateko. Beste era batera esanda, euskaldunek, aukera duten egoera guztietan (leialtasuna %100) euskaraz egiten dutela suposatuz, erabilera zenbatekoa litzatekeen.

Hau erreferentzia teorikoa da, dena den. Jakin badakigu praktikan:

- Euskaldunen leialtasuna ez dela % 100ekoa izaten: euskara dakitenen arteko elkarrizketak ez direla kasu guztietan euskaraz izaten.
- Herriko edonork ez duela praktikan beste edonorekin harremanik izaten (harreman gehiago dugu gure ingurukoekin, adin berekoekin eta herriko zenbaitekin ez dugu praktikan inoiz harremanik).

Hau guztia kontuan izanik, Erabileraren Neurketan jasotako emaitza honela baloratu dezakegu **espero daitekeen erabilerarekin** alderatuta:

- Erabilera erreala isotropiakoaren gainera ageri da, 12,1 punturen aldearekin. Beraz, ezagutzagatik espero zitekeena baino pixka bat altuagoa da euskararen erabilera. Horretarako arrazoi nagusiak bi izan daitezke:
 - Herriko euskaldunak nahiko trinkoturik bizi dira, gehienbat beraien artean harremantzen direlako. Honela, egunerokoa euskaldunek erdaldunekin erlazio gutxiago izatean, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa da.
 - Erabiltzeko aukera izanik, herriko euskaldunen leialtasuna handia da, eta ondorioz, euskaldunen arteko elkarrizketak gehienetan euskaraz dira.

Horrek ere, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa izatea ekarriko du.

Oharra: Balorazio hauek egiteko ezinbestekoa da erabileraren bilakaera eta herriaren ezaugarriak sakonkiago aztertzea eta ezagutzea. Honako hau ditugun oinarrizko datuekin egindako irakurketa bat da, modu hertsian baino hipotesi bezala gehiago ulertu behar dena.

Espero daitekeen erabileraren inguruan gehiago sakondu nahi izanez gero, “*Txillardegiren* eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa” eranskinera jo dezakezue.

4.3 Eskualdeko, probintziako eta Euskal Herriko datuekiko alderaketa

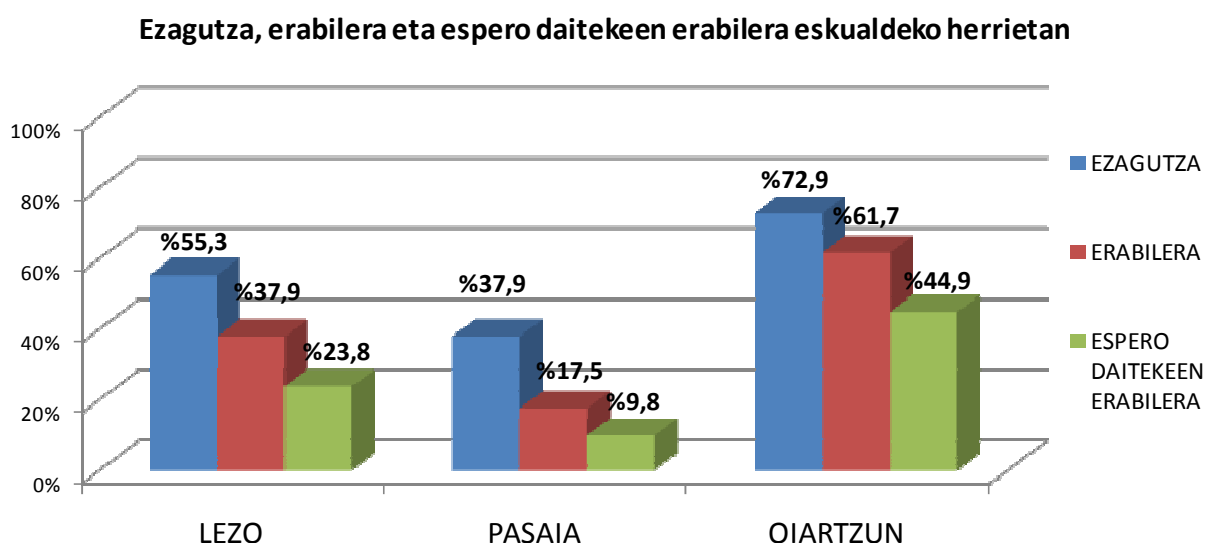
Alderaketarako herrien artean, zenbait irizpideri jarraituz egin da aukeraketa. Lehenik eta behin, eskualdeko herriak aukeratu ditugu (Oiartzun eta Pasaia). Horrez gain, alderaketan kontuan hartu diren datuak eguneratuak izatea ziurtatu da, Soziolinguistika Klusterrak egindako azken neurketak hartu dira kontuan (Oiartzun 2008 eta Pasaia 2009). Eta gainera, alderaketak egiteko abiapuntu egoera ezberdineko herriak izatea kontuan izan da: euskaldun proportzio baxuagoko herri bat eta ezagutza proportzio altuagoko bat.

	ezagutza (06)	erabilera (10)	espero daitekeen erabilera	biztanleria (>2 urte)
LEZO	%55,3	%37,9	%23,8	5754

	ezagutza (06)	erabilera (09)	espero daitekeen erabilera	biztanleria (>2 urte)
PASAIA	%37,9	%17,5	%9,8	15516

	ezagutza (06)	erabilera (08)	espero daitekeen erabilera	biztanleria (>2 urte)
OIARTZUN	%72,9	%61,7	%44,9	9354

Ondorengo diagraman bildu ditugu, alderatzeko, hiru herrien datuak:

Hiru herrietako datuak elkarren ondoan jarrita, ikus daiteke alderatzen diren datuen arteko hurrenkerak berdinak direla. Hiru kasuetan kaleetan neurtu den erabileraren datua euskaldun proportzioa eta espero daitekeen erabileraren artean kokatzen da. Hala eta guztiz ere, hiru datuen arteko erlazioa desberdina dela esan daiteke. Pasaian neurtu den erabileraren datua, espero daitekeen erabilerarenetik gertuago kokatzen da ezagutzarenetik baino. Oartzunen kasuan, kaleko erabilera euskaldun proportziotik gertuago dago erabilera isotropiakoaren datutik baino. Beste bi hauekiko alderatuta, Lezoko kaleetako erabilera erdibidean geratzen dela esan daiteke.

Hori ikusirik, normalean neurketetan ikusi ohi den fenomeno bat berresten dute datuek. Ezagutza maila batetik gorako herrietan erabilera datuak erraz gaintzen du erabilera isotropiako eta euskaldunen proportziora hurbiltzeko joera hartzen du. Abiapuntuko egoera bezala euskaldun proportzio baxuago bat duten herrietan, aldiz, kaleko erabilera isotropiakotik gertuago ibili ohi da. Joera hauek euskaldunek biztanleria osoaren barruan duten dentsitatea edo konpaktazioarekin lotuta daude. Azken finean euskaldun gehiago egotea edo dauden euskaldunek euren artean harreman gehiago izatea da fenomeno azaltzen duena.

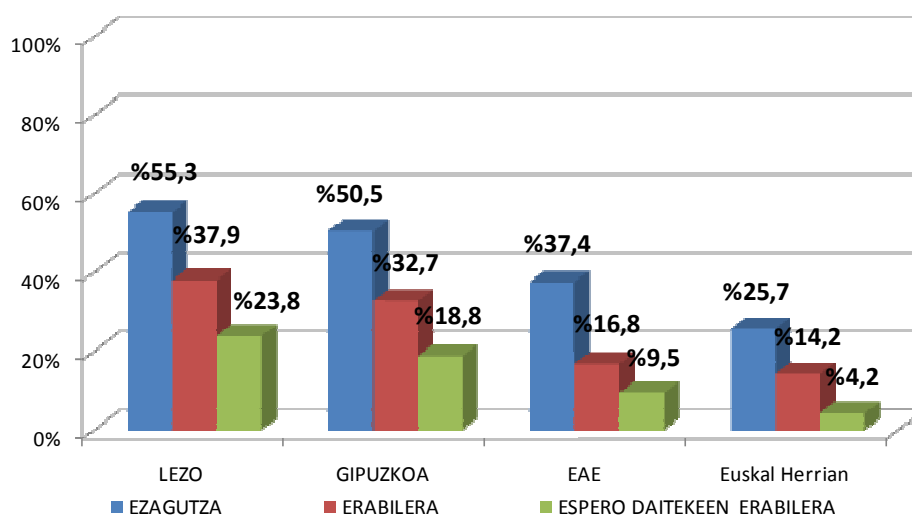
	ezagutza (06)	erabilera (10)	espero daitekeen erabilera (06)
LEZO	%55,3	%37,9	%23,8

	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero daitekeen erabilera (06)
GIPUZKOA	%50,5	%32,7	%18,8

	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero daitekeen erabilera (06)
EAE	%37,4	%16,8	%9,5

	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero daitekeen erabilera (06)
Euskal Herrian	%25,7	%14,2	%4,2

Ezagutza, erabilera eta espero daitekeen erabilera

Lezoko erabilera Gipuzkoan (2006an) neurtutakoa baino altuxeagoa da (37.9 puntu) eta ezagutzaren datua ere altuagoa da. Hala ere, esan daiteke Lezok Gipuzkoako adierazle soziolinguistiko nagusien antzekoak dauzkala. EAEko datuei erreparatuta, ikusten dugu kaleko erabilerearen datua espero daitekeenetik gertuago dagoela ezagutza proportziotik baino, Lezon ez bezala. EAEko abiapuntuko egoera (ezagutza) Lezon baino baxuagoa denez, aurreko orrian aipatutako joera betetzen dela esan daiteke: ezagutza baxuagoetan, alde handiagoa ezagutzatik kaleko erabilera.

5 DATOZEN URTEETARAKO BEGIRA PROSPEKZIOA (2010-2020)

Atal honetan, datozen urteetarako herriko euskaldungoaren bilakaeraren prospekzioa duzue. Prospekzioa SEI Elkarteak sorturiko BEGIRA tresna erabiliz prestatu dugu eta euskararen ezagutzak, zein espero daitekeen erabilerak datozen hamar urteetan herrian izango duen bilakaeraren berri ematen digu. Aurreikuspen hau modu erreferentzialean irakurri behar da, iraganeko datuen bilakaeratik abiatuta egiten baita, baldintza guztiek berdin jarraituz gero gertatuko litzatekeena kalkulaturik.

HERRIA	BIZTANLERIA		EUSKALDUNAK		HAZKUNTZAK	
	2001	2006	2001	2006	Bizt.	Eusk.
Lezo	5678	5754	3177	3183	0,27	0,04

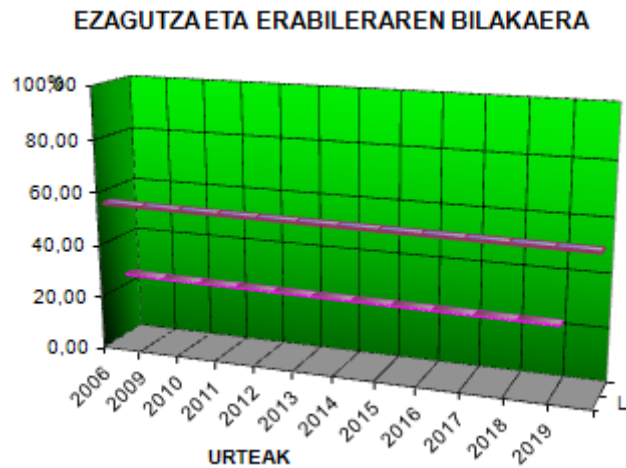
BEGIRA erabiliz, zera kalkulatu dugu: 2001. eta 2006. urteetako erroldetako biztanleria eta euskaldungoaren datuetatik abiatuta, euskaldunen kopuruak teorikoki zein bilakaera jarraituko duen datozen urteetan (2001tik 2006rako joera eta erritmoa jarraituta). Ondorengo taulan dituzue urtez urteko datuak:

		Euskaldun kopuruaren bilakaera											
		2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
LEZO	Eusk	3183	3185	3187	3188	3189	3190	3191	3193	3194	3195	3196	3197
	%	55,3	55,1	54,9	54,8	54,7	54,6	54,4	54,3	54,2	54,1	54,0	53,8

Halaber, ezagutzaren bilakaera honetan oinarrituta “espero daitekeen erabilera” edo “erabilera isotropiako” ere kalkula genezake, Txillardegiren eredu matematikoan oinarrituz:

	Erabilera isotropiako (estimazioa)										
	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
LEZO	23,8	23,4	23,3	23,2	23,0	22,9	22,8	22,7	22,6	22,4	22,3

Ondorengo diagraman duzue Lezon datozen 10 urteetan ezagutzak eta erabilera isotropiakoak izango duten bilakaeraren prospekzioa:

BEGIRA aplikazioa baliagarria zaigu kasu askotan ditugun datuetatik abiatuta bilakaera zein izango den jakiteko.

Kontuan izan, BEGIRAKo prospekzioa egiteko 2001eko zentsuko eta 2006ko erroldako datuak erabili ditugula. 2010eko erabilera aztertzeko eskuragarri dauden daturik eguneratuenak dira. BEGIRAK, ezagutza aldetik urte horietan gertatu den bilakaera bere horretan mantenduz gero, ezagutzak (eta horren arabera erabilera isotropiakoak) zein bilakaera izango duen azaltzen digu. Kontuan izan 2001etik 2006ra Lezon euskararen ezagutza-mailak ez duela apenas aldaketarik izan eta biztanle kopuruak gora egin duela, prospekzio honek joera hori bera mantenduz urtez urteko egoera adierazten digu.

BEGIRA aplikatuta Lezoko prospekzioak adierazten digunarekin batera, kontuan hartu behar dugu erabilera isotropiakoaren gaintik dagoela erabilera erreala Lezon. Beraz, pentsa liteke joera hori mantentzen bada erabilera erreala BEGIRAK erakusten digunaren gaintik egongo dela.

6 ERANSKINAK

6.1 Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa

OINARRI TEORIKOAZ ETA KONTZEPTUAREN ESANAHIARI BURUZKO ZENBAIT AZALPEN (laburpen gisa)

Txostenean “*espero daitekeen erabilera*” bezala izendatu duguna, berez, J.L. Alvarez Enparantza “*Txillardegi*”k garaturiko “*erabilera isotropiakoa*” da, eta egile beraren Eredu Matematikoan oinarrituriko kontzeptua da. Ondorengo lerrootan kontzeptu honen oinarria, esanahia eta erabilgarritasunari buruzko laburpen bat duzue.

Gaiari buruz informazio osatuagoa nahi duenak jo beza **BAT Soziolinguistika aldizkariaren** 28. zenbakira (51-68 orr, Xabier Isasi eta Arantxa Iriarteren artikulua, bertatik hartu ditugu laburpen honetan letra etzanean ageri diren testu batzuk). Eredu osoa, berriz, *Txillardegik* eta Xabier Isasik argitaraturiko Soziolinguistika Matematikoa liburuan duzue (UEU-EKB, Bilbo; 1994).

Laburpen honetan *Txillardegiren* eredutik zenbait puntu aipatuko ditugu soilik, *Kale Erabileraren Neurketa* egiteko moduarekin eta *Erabilera Isotropiakoa* kontzeptuarekin lotura zuzena dutenak, beti ere erabilitako metodologiaren eta kontzeptuen ulermena errazteko xedez.

Abiapuntua: ukipen egoera

Hasteko, kontuan izan behar dugu gurea hizkuntza ukipen egoera bat dela (gure kasuan, gizarte berean bi hizkuntza):

Txillardegik garatutako eredu matematikotik alderdi bat besterik ez dugu hartu. Hizkuntzen arteko ukipen egoerari aplikatuko diogu. Egoera horretan, esan dugunez, B hizkuntzako hiztun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hiztun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude.

(gure kasuan B euskara litzateke eta A gaztelania edo frantsesa).

Elebidunen aldetik B hizkuntzaren erabilera gertaera estokatiko gisa definitu dugu. Azken buru, ez dugu ezagutzen alde aurretik zein den elebidunen portaera linguistikoa. Biztanle

bakoitzak eta guztien artean momentu jakinetan hizkuntza harremanen bat gerta daitekeela suposatzen badugu, orduan B hizkuntzaren erabilera maila elebidunen proportzioaren funtzio zuzena izaten da.

Hortaz, kontuan izan behar dugu, batetik ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, euskara egoera jakin batzuetan erabili ahal izango da, eta egoera horien zenbatekoa B hizkuntzaren hitzunen (alegia, euskaldunen) proportzioaren araberakoa izango da. Gogoan izan erabiltzeko aukeraz ari garela, aukera potentzialaz, gero beste gauza bat da zer hizkuntza jokaera duten elebidun horiek, baina aukerak zenbat izango diren kalkula dezakegu.

Probabilitatea:

Zein da B hizkuntzako 2 hitzunen arteko elkarrizketa bat gertatzeko probabilitatea?

$$PR_{BB} = e_B \cdot e_B = e_B^2 \quad \text{Non, } e_B \text{ euskal hitzunen proportzioa den (0tik 1era)}$$

Demagun, adibidez, %55a euskalduna den herri batean garela. Bertako bi biztanle (edozein) kalean elkartzen badira, zenbatekoa da biak euskaldunak izateko probabilitatea?

$$PR_2 = 0,55 \cdot 0,55 = 0,302 \text{ edota } \% 30,2$$

Baina, noski, kalean ematen diren elkarrizketak ez dira beti bi pertsonen artekoak izaten: bikoteen, hirukoteen, laukoteen eta hitzun talde handiagoen arteko elkarrizketak ere eman daitezke. Eta zenbatekoa da hirukote bat kalean elkartuta elkarrizketa euskaraz izateko probabilitatea, alegia; zenbatekoa da hiru hitzun horiek euskaldunak izateko probabilitatea? (lehenago adibide bera erabiliz);

$$PR_3 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,166 \quad \text{alegia } \%16,6$$

Eta hirukotea izan beharrean, laukotea bada, probabilitatea oraindik eta gehiago gutxitzen da:

$$PR_4 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,091 \quad ; \quad \%9,1$$

Eta probabilitatea gero eta txikiagoa da taldea handitu ahala. Txillardegiren hitzetan: “talde handietan ($n = 4, 5, 6, \dots$), B hizkuntzaren erabilerak erritmo esponentzial batean egiten du ihes”. Eta errealitatean zenbateko taldetan ematen dira elkarrizketak? Orain arte Euskal Herri mailan egindako Kale Erabilera Neurketen informazioa erabil dezagun horretarako:

Bikote, hirukote eta laukoteen proportzioa:

1993, 1997 eta 2001eko Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketatan solaskide kopurua behatu zen. Hau da, behatutako elkar hizketak bikoteetan, hirukoteetan, laukoteetan, boskoteetan edo talde handiagoetan gertatzen zirenen arabera, bikote, hirukote, laukote, boskote... kopuruak zenbatu eta haien artean zeintzuk egiten zuten euskaraz zehaztu ere.

Hiru neurraldi horietan solaskide kopuruaz, guk w_1 pisu estatistikoak deitutakoaz, jasotako datuetatik abiatu, laukoteetara mugatu dugu hiztun taldeen tamainaren eragina eta w_2 , w_3 eta w_4 pisu estatistikoak balio finkotzat jo. Horrela, batenaz beste bikote, hirukote eta laukoteen pisuak ondorengoak finkatu ditugu:

$$\begin{aligned} w_2 &= 0.60 \\ w_3 &= 0.22 \\ w_4 &= 0.18 \end{aligned}$$

Beraz, kalean behatutakotik ondorioztatu dugu lau hiztunetik gorako taldeen arteko elkarrizketak oso gutxitan gertatzen direla (talde handiagoetan normalki ez da elkarrizketa bakarra egoten, gehiago baizik). Bestalde, orain badakigu bikote, hirukote eta laukoteen pisua zenbatekoa den eta proportzio hori gure kalkuluetan finkotzat hartuko dugu.

Horrela ba, probabilitate mailan, euskarazko elkarrizketak gerta daitezzen dagoen aukera (berriz ere eB herriko euskaldunen proportzioa izanik) hau izango da:

$$PR_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Baina, noski, gogoan izan hasieran aipatu duguna: ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, Txillardegik dioskunez: “B zen erabilera eman dadin erabat beharrezkoa den baldintza

bakarra da elebidunak, horretara beharturik ez egon arren, leialtasunez, beraien artean B erabiltzen jarraitzea (lasai-lasai erabil baitezakete A beraien artean ere)”.

Orain arteko urratsetan, elebidunen proportzio jakin bat izanik, hiztunen artean euskarazko elkarrizketak eman daitezen zenbat aukera ditugun kalkulatu dugu. Baina, jakina, mila arrazoi ezberdin tarteko, gerta daiteke euskaldunen arteko elkarrizketak erdaraz izatea. Beharrezko ez izanik ere euskaraz egite hori Txillardegik hizkuntza leialtasun bezala izendatu du (mB).

Erabilera maila hiru osagaien funtzio zuzena izango litzateke, elebidunen proportzioa (e_x), mintzakide taldearen tamaina edo solaskide kopurua erabilera askean (w_i) eta hizkuntza gutxiagotuarekiko leialtasuna (m_B). Horrela, erabilera maila kalkulatzeko formula ondorengoa izango litzateke.

$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

m_B : hizkuntzarekiko leialtasuna
 w_2 : bikotearen pisua
 w_3 : hirukotearen pisua
 w_4 : laukotearen pisua
 e_x : elebidunen proportzioa

Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera maila isotropiakoa

Formula honetatik abiatuta, erabilera isotropiakoa (edo espero daitekeena) kalkulatzeko $m=1$ dela suposatuko dugu, alegia, euskara dakitenen arteko elkarrizketak ematen direnean beti euskaraz direla eta egoera isotropiakoa dela. Formula, hortaz:

$$P_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Azken oharrak: ISOTROPIA / ANISOTROPIA eta KONPAKTAZIOA:

Probabilitateak kalkulatzeko garaian, B hizkuntzaren ageriko erabilera zorizko gertaeratzat jo dugu. Nonahi eta noiznahi ager daitekeen jazoera dela esan nahi dugu. Gure eredua eredu estokatikoa dela esaterakoan, B hizkuntzaren erabilerari buruzko aurreiritzi guztiak

bazterten ditugula esan gura dugu, zuzenak zein okerrak, ez dugu aurreiritzi bakar bat onartzen. Esaten dugu, B hizkuntzaren erabilera, elebidunak tarteko direlarik, gertaera probablea dela, besterik ez. Orokorrean, kontrako frogatu ezean, gizartea linguistikoki isotropiakoa da; B hizkuntzaren erabilera, printzipioz, elebidunen proportzioaren funtzio zuzena da.

Orain arteko urratsetan gizarteko egoera isotropiakotzat hartu dugu, hortaz: alegia, suposatu dugu edozein hiztunek beste edozeinekin hitz egiteko probabilitatea duela.

Dena den, J.L. Alvarez Enparantzak eta X. Isasik egindako azterketetan ikusi da herri askotan hori ez dela horrela. Neurketak eginda, kasu batzuetan m-ren balioa 1 baino handiagoa lortzen zen neurketaren emaitza errealak gorago azaldu dugun formularen sartuta, eta hori estatistikoki onartezina da (leialtasuna %100ekoa baino handiagoa izatea suposatuko luke). *Txillardegiren hitzetan "Neurketen emaitzak (mota guztietako herrietan behin eta berriz errepikatuak) soilik uler zitezkeen A hizkuntzako elebakarren kopuru handi bat hiztun elebidunekin harremanetan ez zegoela suposatuz. A hizkuntzako elebakarren isolamendu linguistiko honek B hizkuntzaren erabilera hobetzen du"*

"Horrek behartu gintuen isotropia linguistikoaren hipotesia alde batera uztera. Euskal Herrian ez da isotropia hori ematen"

Horrek esan nahi du nolabait gure herrietan bi sare edo komunitate ezberdin daudela (euskarazkoa eta erdarazkoa) eta bateko zein besteko kideen artean harremanak izateko aukera ez dela estatistikoki askea, ausazkoa, guk hasieran suposatu dugun bezala. Beste modu batean esanda, hiztun bakoitzak bere sareko kideekin maizago ditugula harremanak beste sarekoekin baino.

Errealitate honetaz jabetzeak eraman zituen J.L. Alvarez Enparantza eta X. Isasi eredu matematikoaren garapenean urrats berriak ematera. Besteak beste, "gizarteratze tasa" (g) kontzeptua erabili dute, aipatu bi sareen arteko integrazio maila deskribatzeko.

Gorago esan bezala, neurketen emaitzetako bat izan da ohartzea badagoela A hizkuntzako elebakarren proportzio bat ez duena elebidunekin harremanik izaten. $g=0$ izango da inolako harremanik ez dagoenean (alegia, erdaldunen eta euskaldunen sareak bata besteagandik erabat berezita bizi direnean, harremanik gabe) eta $g=1$ izango da herriko A elebakar

guztiak elebidunen sarean erabat integratuta dauden kasuetan (kasu honetan sare bakarrean leudeke guztiak, elebakarrak eta elebidunak).

Pentsatuko duzue, kasu errealik gehienak mutur batean zein bestean baino, bien artean kokatzen dira. Horrela, hemen aipatu ditugunez gain beste formula batzuk ere erabilia, kaleko erabilera neurtuta *Txillardegiren* eredua iristen da komunitate baten leialtasuna (m) eta gizarteratze tasa (g) zehaztera. Azken honek, nolabait *Txepetx*-ek definituriko euskaldungoaren konpaktazioa kontzeptuaren antzeko zerbait adierazten digu.

Dena den, Kale Erabileraren neurketa egin dugun honetan leialtasun eta konpaktazio kalkulurik egin ez dugunez, oraingoan kontzeptu hauen aipamena baino ez dugu egin nahi, interesa duen oro hasieran aipatu iturrietara jotzera gonbidatuz.

Ikusi dugu, hortaz, nola kalkula daitekeen erabilera isotropiakoa herri batean euskaldunen proportzioa zenbatekoa den jakinda. Gerora ikusi dugu nola praktikan Euskal Herrian ez den egoera isotropiakoa ematen, eta gizarteratze tasa ere kontuan hartu behar dugun.

Dena den, erabilera isotropiakoa oso erabilgarria zaigu, herrian neurtu dugun erabilera errearen emaitzak altuak edo baxuak diren baloratu ahal izateko erreferentzia teoriko bat ematen digulako. Eta, horretarako ere erabili dugu guk erabilera isotropiakoa txosten honetan.

6.2 Neurketa arauak eta oharrak

Zer neurtu behar da?

Kalean, eta kalean soilik dabilen jendearen arteko hizkuntz erabilera. Leku itxiak beraz (tabernak, dendak, kiroldegiak, etxeak, lantegiak, garraioak, edonolako lokalak,...), neurketa honetatik kanpo geratzen dira.

Neurketa, ez inkesta:

Kalean goazela jendeari ez zaio galdetu behar normalean zein hizkuntza hitz egiten duen edo une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen. Ez galdetu, entzun egin behar dugu eta entzuten dugun hizkuntza jaso taulan, jendeari ezer esan gabe. Gure helburua kaleko hizkuntza errealitatea bere horretan jasotzea da, ahalik eta modurik objektiboenean kalean doazenek ez dute jakin behar neurketa egiten ari garenik.

Neurtzaileak:

Neurketa neurtzaile bat eta neurtzen den herriko laguntzaile baten artean egiten da. Neurtzailea datu jasoketa modu egokian egiten dakien pertsona da, behatzen den kasu bakoitzaren berezitasunak fitxan nola bete behar diren jakin behar du (sexua, haurren presentzia, adin taldeak,...). Laguntzaileak, neurtzailea aurrez finkatutako ibilbidetik gidatuko du. Horrez gain, bikoteka lan egiteak beste alde on batzuk dauzka:

- Biren artean askoz hobeki disimulatzen da, eta oso inportantea da saiatzea inor ez dadin konturatu neurketa egiten ari garela. Gainerakoan, jendearen jokabide naturalak alda daitezke eta : isilduz, hizkuntzaz aldatuz, haserretuz,...
- Atseginagoa da bi orduz beste norbaitekin neurtzen aritzea, bakarrik jardutea baino.

Ibilbidea :

Bikote bakoitzak ibilbide jakin bat eduki behar du finkaturik neurketa egin aurretik. Ibilbide hori zein izango den Soziolinguistika Klusterreko teknikaria eta herriko arduradunen artean finkatuko da. Ibilbidea herriko kalerik jendetsuenek osatuko dute, normalean erdigunean (erdigunea zentzu zabalean ulertuta). Ibilbideak inguru ezberdinak zeharkatzea komeni da: erosketa-kaleak, poteo kaleak, haur jolas-lekuak, pasealeku eta parkeak, etab. Ibilbideak hasi eta bukatu leku berean egin beharko du, bikoteak behar bezainbat aldiz egin ahal izateko ibilbide hori, neurraldi bakoitzak irauten dituen bi ordu horietan.

Bikote bakoitza bere ibilbidean paseatzen ibiliko da. Ez dago arazorik noizbehinka eserlekuren batean eserita neurketa egiteko, eta batzuetan gainera, disimulatzeko beharrezkoa ere izango da. Baina eserita denbora gehiegi ematea ere ez da komeni. Izan ere, helburua neurketa ibilbide guztian zehar egitea da.

Datuak nola jaso:

Datuak idazteko eranskinean doan eredia erabiliko duzue, eta bertan ageri den moduan idaztea komeni da, hots, neurtutako lagun bakoitzeko makilatxo bat jarritz.

2006ko EHko kale erabileraren neurketatik aurrera, neurketa egiteko fitxa bakarra erabiltzen da.

Fitxan lau datu hartzen dira kontutan:

1. Hizkuntza: hiru zutabe nagusi ditugu: euskara, frantsesa / gaztelera eta beste hizkuntzak.
2. Adin taldea: behin elkarrizketa hizkuntza zehaztuta adin taldea zehaztu behar da: haurrak (14 urte bitartean), gazteak (15-24 urte), helduak (25-64 urte) eta zaharrak (65 urtetik gorakoak). Jendeak zein adin izango duen sumatzea neurtzaileen egitekoa izango da, eta gutxi gorabehera egin beharrezkoa da.
3. Neurtzen dugun taldearen osaera: behatutako taldea adin talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez apuntatuko dugu. Eta ez badira denak adin talde bereko multzoan sartzen,

tartean haurrak presente dauden ala ez jasoko dugu eta presente badira mintzakide diren ala ez.

4. Generoa: bukatzeko mintzakideen sexua jasoko dugu.

Neurtu horrela egiten da:

Neurketa nola egiten den azaltzeko hiru adibide jarriko ditugu:

1.- Bi haur (neska bat eta mutil bat) badoaz euskaraz hitz egiten

1. pausoa: Euskaraz zutabe nagusian (hizkuntza),
2. pausoa: adin talde bereko zutabeen (adin talde berekoak)
3. pausoa: haurren atalean (adin taldea)
4. pausoa: nesketan (emakumea) apuntatzen dugu makilatxo bat eta gizonezkoetan beste bat (sexua).

2.- Senar emazteak erdaraz hitz egiten ari dira haien artean, 5 urteko alaba eta 16 urteko semea beraiekin doaz baina hitz egin gabe:

1. pausoa: frantsesa/gaztelera zutabeen (hizkuntza)
2. pausoa: adin talde ezberdinekoak zutabeen, haurrak ez dira mintzakide azpi multzoan.
- 3.pausoa: helduetan (adin taldea)
4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

3.- Senar emazteak, 5 urteko alabarekin eta 16 urteko semearekin doaz kaletik, ama alabari euskaraz zuzentzen ari zaio:

1. pausoa: euskara zutabeen (hizkuntza)
2. pausoa: adin talde ezberdinekoak zutabeen, haurrak mintzakide azpi multzoan

- 3.pausoa: helduetan (adin taldea)
4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

Azalpena merezi duen puntua da hau: lau lagun elkarrekin doazenean normalean bat entzungo dugu hizketan eta beste hirurak entzule izango dira (arreta gehiago edo gutxiago jarriaz, guri hori ez zaigu axola). Kasu horretan guk fitxan lau lagun entzun ditugula jarriko dugu, hau da, lau makilatxo, hizketan zihoan bakar horren hizkuntzan. Tartean haur bat hitz egiten ari bada edo berari zuzenduta badago elkarrizketa haurrak mintzakide zutabeen jarriko ditugu makilatxoak dagokien azpimultzoan (adin taldearen eta sexuaren arabera).

Fitxaren atzeko partean “beste hizkuntzak” jasotzen dira, alegia, Hego Euskal Herrian euskara edo gaztelera ez den beste hizkuntza bat entzuten badugu atal honetan sartuko ditugu behatutako pertsonak. Ipar Euskal Herrian “beste hizkuntzak” atalean euskara edo frantsesa ez diren beste hizkuntzak sartuko ditugu. Atal honen ondoan “bakarrizketak” neurtzen dituen atala dugu. Bertan, eskuko telefonoz hitz egiten ari direnak eta bestelakoak (animaliekin, atarietako interfonoz, etab.) apuntatuko ditugu. Atal horretan, jakina, elkarrizketa bakoitzeko marratxo bakarra egingo dugu, mintzakide bakarra entzun (eta ikusiko) baitugu.

Fitxaren laukitxo bat betetzen denean beste fitxa batera pasatu behar da. Fitxa bat baino gehiago erabiltzen bada zenbakitu behar dira fitxak eta behaketaren bukaeran datu guztiak jaso behar dira fitxa bakar batean. Guri azken fitxa hau pasatuko diguzu. Neurketa bakoitzean fitxa berri bat erabili behar da.

Beste ohar batzuk:

- Ibilbidean zehar pertsona bera -neurraldi eta elkarrizketa berean- ez dugu behin baino gehiagotan neurtuko. Alegia, pertsona bera jende berdinarekin eta hizkuntza berean entzuten badugu, behin bakarrik jasoko dugu. Aldiz, taldean partaideren bat aldatzen bada (norbait etorri edo norbait joan) edo taldeak hizkuntza aldatzen badu (mintzakideak berdinak izan arren), hori gertaera ezberdina izango da, eta beraz, jaso egingo dugu.

- Neurtzaileekin hitz egiten dutenei ez zaie neurtuko.
- Dudazko kasuak ez jaso, hau da, entzundako hizkuntza zein den ziur ez dakigunean, jaso gabe utzi.
- Inoiz ez dugu galderarik egingo, ez galdetu ezer : ez zein adin duen, ez zein hizkuntza erabili ohi duen, ez une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzeten... Ez da ezer galdetu behar, ez baikara inkesta bat egiten ari ; gurea neurketa denez, entzundakoa jaso behar dugu.

Azken oharrak:

Euskara gutxi entzutea gogorra izan arren, beti egia jarri. Euskaltzaleon joera psikologikoa izaten da errealitateak adierazten duena baino euskara gehiago aditu nahi izatea. Alferrik gabiltza ordea, geure buruak engainatzen: azterketa hau euskararen egoera ezagutzeko tresna oso garrantzitsua da eta errealitatea egiazki nolakoa den jakitea interesatzen zaigu. Honetan, mesedez, zorrotzak izan. Taberna, denda eta bestelako leku itxien barnealdeetan neurtzerik ez dagoen arren, haien sarrera-irteeretan bai. Hori oso kontutan hartzekoa izan daiteke euria eginez gero batez ere.

6.3 Fitxak

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		EUSKARAZ				FRANTSESEZ / GAZTELERAZ			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
	GIZONA				GIZONA				
					Orotara				
	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
				Orotara					
	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
				Orotara					
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
						Orotara			

MARTIN UGALDE KULTUR PARKEA · 20140 ANDOAIN · Tel.: 943 59 25 56 · Fax: 943 304151 · kluster@soziolinguiстика.org

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		BESTE HIZKUNTZAK				BAKARRIZKETAK			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65-... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65-... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
						Orotara			
		GIZONA				GIZONA			
						Orotara			
Orotara									

ERDARAZ			
Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65-... urte)
EMAKUMEA			
Orotara			
GIZONA			
Orotara			
Orotara			

OHARRAK: (ekitaldi berezi bat egon bada, elurtea...)

Oharra: adinkako eta taldekako emaitzen batuta egin, kontuan hartu biek kopuru berdina eman behar dutela.

Herria: Ibilbidea: Eguna: Ordua:

1. Neurtzailearen izena (k): Tel.: Fitxaren zbkia:

2. Neurtzailearen izena (k): Tel.:

MARTIN UGALDE KULTUR PARKEA · 20140 ANDOAIN · Tel.: 943 59 25 56 · Fax: 943 304151 · kluster@soziolinguistika.org

6.4 Datu nagusien irakurketa (laburpena)

Hemen aurkezten ditugun datuak, 2010eko azaroan Lezon egindako Kale Erabileraren Neurketan jasotako datuak dira. Neurketa honek, Lezon egiten den lehenengoa ez denez, 1990. urtetik hona egindako beste hamaikatan bildutakoekin alderatu ditzakegun datuak eman dizkigu, hemendik abiatuta dagokion interpretazioa egin ahal izateko.

Hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hiztunek inkestetan aitorturiko datuak dira (eroldakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu objektiboan neurtzea ez delako erraza izaten. *Soziolinguistika Klusterrak* egindako neurketak kalean behaketa zuzenaren bidez lorturiko datuak eskaintzen ditu. Horretarako, gainera, oinarri metodologiko sendoa dago. *Soziolinguistika Klusterra* arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz eta, horrez gain, 70 bat udalerritan ere egin dira honen antzeko Udal Neurketa Bereziak.

Jarraian dituzue neurketaren emaitza nagusiak deskribatuta:

1) Erabilera indizea % 37,9koa da. Hau da, kalean behatu diren 100 elkarrizketatik 38 bat izan dira euskaraz, 61 gaztelaniaz eta 1 beste hizkuntzatan. 1990etik 2010era egindako neurketetan gorabeherak egon dira, baina herriko euskararen erabilerak, orokorrean, joera gorakor leuna erakusten du (2,7 puntu igo da).

2) Lezoko herria lau zonaldeetan banatuta aztertu da, zonalde bakoitzaren ezaugarriek bertako hizkuntza-erabileran duten eragina jaso nahian. Kaskua, Lazon-Pildain, Urdaburu eta Zubitxo-E. Salaberria dira finkatutako 4 guneak.

Zubitxo-Salaberria gunean neurtu da euskararen erabilera altuena (%44,3), Kaskua (38,6), Lazon-Pildain (%35,3) eta Urdabururen (31,9) gainetik. Lezon, orokorrean, beste herri askotan egoten dena baina alde txikiagoa dago zonaldeen artean eta aurreko neurketetatik alde hau txikitzen doala ikusi ahal izan da.

3) Haurretan %52,8ko erabilera neurtu da, gazteetan %29,3koa, helduen erabilera %30,5ekoa da eta adinekoena, berriz, %39,7koa.

1990etik 2010era haurren erabilera 9 puntu igo da %43,8tik %52,8koa izatera pasa da.

Gazteen datuaren bilakaera gorabeheratsua izan da. Euskararen kaleko erabilera 2010ean 1990ean zegoen maila berean kokatzen da (+0,5). Gainera, adin-taldee begiratuta gehien nabarmentzen den datua da, zalantzarik gabe. Gazteen erabilera proportzioa haurrenarengandik hain urrun kokatzea eta helduena baino baxuagoa izatea arretaz jarraitu beharreko seinalea da, euskararen normalkuntzan interesa duenarentzat kezka iturria.

Azken 20 urteetan, helduen erabilera %28,4koa izatetik %30,5ekoa izatera pasa da. Gorabehera txikiak egon diren arren, helduen adin taldearen euskararen erabileran etengabeko hazkunde geldo bat ematen ari dela esan daiteke.

Adinekoen taldean 90eko datutik eta 2010ekora ia 3 puntuko jaitsiera eman da. Historikoki adinekoen taldean euskaldun proportzio handia izan duten herrietan ikusten den joera bat da, biztanleak erdaldunagoa izan den helduen taldetik adinekoetara pasatzen doazen heinean adin.-talde honen datuak beheranzko joera hartzen duela.

- 4)** Lezoko kaleetan emakumezkoen erabilera eta gizonezkoenaren artean 2,9 puntuko aldea dago. 2010eko neurketan, aurrekoetan baino alde txikiagoa dago, hala ere, sexuen artean. 2000, 2002, 2004 eta 2008ko neurketetan 5,8 eta 11,8 puntu artekoa izan da gizonen eta emakumeen arteko diferentzia.
- 5)** Haurren presentzia eragile garrantzitsua da. Haurrak presente dauden egoeratan ematen den erabileratik, haurren presentziarik gabekora 23 puntuko aldea dago (%49,4 – 26,4). Haurrak mintzakide direnean (elkarrizketan zuzenean parte hartzean) nabaritzen da alderik handiena (%53ko erabilera). Haurren presentzia soilarekin helduen arteko elkarrizketetan ere euskara presentziarik gabekoetan baino euskara gehixeago erabiltzen da, baina eragina arinagoa da (%32,7).